

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду
щодо проведення огляду та обшуку
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за 2020–2025 роки

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ОБШУК, ВИМОГИ ДО ФОРМИ ТА ЗМІСТУ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ДОЗВІЛ НА ОБШУК ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ ТА ПРАВИЛА ЇЇ ОСКАРЖЕННЯ.....	4
РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОГЛЯД ТА ОБШУК ЯК СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ.....	9
1. Огляд та обшук житла	9
2. Огляд та обшук транспортного засобу.....	18
3. Огляд та обшук службових приміщень.....	21
4. Огляд та обшук інших територій	23
5. Огляд речей та документів.....	27
6. Огляд інтернет-сторінок.....	28
7. Особистий обшук	29
РОЗДІЛ III. ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ, ОБШУКУ	31
РОЗДІЛ IV. ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ, ОГЛЯДУ	35
РОЗДІЛ VI. ОБШУК, ОГЛЯД І СУМІЖНІ СЛІДЧІ ДІЇ, ЇХНІ ВІДМІННОСТІ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ.....	45

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВС	Верховний Суд
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
КК	Кримінальний кодекс України
ККС ВС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду

РОЗДІЛ І. СУДОВИЙ РОЗГЛЯД КЛОПОТАННЯ ПРО ОБШУК, ВИМОГИ ДО ФОРМИ ТА ЗМІСТУ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ДОЗВІЛ НА ОБШУК ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ ТА ПРАВИЛА ЇЇ ОСКАРЖЕННЯ

Правила проведення судового розгляду клопотання про обшук

Суд першої інстанції визнав недопустимим протокол обшуку (офісного приміщення приватного підприємства), оскільки розгляд клопотання слідчого про надання дозволу на обшук було здійснено без участі слідчого або прокурора і, у зв'язку з цим, без повної фіксації судового засідання. Прокурор вказував на безпідставність такого висновку.

Клопотання органу досудового розслідування про обшук повинно розглядатися слідчим суддею місцевого суду за обов'язкової участі сторони, яка ініціює вказане питання, з повною фіксацією судового засідання. В іншому випадку результати проведеного обшуку є недопустимими доказами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.03.2023 у справі № 336/941/19 (провадження № 51-298км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109871663>.

Сторона захисту стверджувала, що прокурор не надав оригіналів документів під час звернення з клопотанням до слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку, а тому докази, отримані в результаті цієї слідчої дії, є недопустимими.

Відповідно до положень абз. 2 ч. 3 ст. 234 КПК до клопотання про проведення обшуку також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

КПК не вимагає долучати до клопотання прокурора про проведення обшуку (з яким звертався прокурор) виключно оригінали документів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 385/1724/17 (провадження № 51-1127км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129342880>

Захисник зазначав, що в матеріалах кримінального провадження відсутній журнал судового засідання, в якому було надано дозвіл на обшук житла його підзахисного.

Суд, розглядаючи клопотання про дозвіл на проведення обшуку, перевіряє, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. При цьому в разі задоволення

клопотання така ухвала виконує виключно контрольну функцію і не може вважатися правовою підставою для проведення обшуку.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 20.11.2024 у справі № 645/3612/15-к (провадження № 51-2600км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123338376>

Вимоги до форми та змісту ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

Сторона захисту зазначала, що суд першої інстанції, досліджуючи ухвалу слідчого судді про надання дозволу на обшук за місцем проживання засудженого, фактично вийшов за межі своїх повноважень і самостійно встановив, що строк дії цієї ухвали становить 1 місяць з часу її ухвалення.

Строк дії ухвали не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали. У кримінальному провадженні обшук відбувся у межах строку дії ухвали слідчого судді, оскільки проведений протягом одного місяця з моменту постановлення ухвали, а інший термін, менший ніж місяць, ухвалою слідчого судді не встановлений. З огляду на зазначене позиція сторони захисту щодо закінчення строку дії ухвали на момент проведення обшуку не свідчить про наявність істотного порушення норм КПК, яке вплинуло чи могло б вплинути на законність та обґрунтованість судових рішень в цій частині.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.03.2023 у справі № 234/22081/19 (провадження № 51-3531км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109963751>.

В ухвалі слідчого судді про надання дозволу на обшук житла деталізовано мету його проведення – відшукати та вилучити грошові кошти, здобуті злочинним шляхом, вогнепальну зброю, боєприпаси, вибухові речовини, вибухові пристрої, комп'ютерну техніку та будь-які носії інформації, що мають відношення до злочинної діяльності. На думку сторони захисту, таким чином слідчий суддя вийшов за межі своїх повноважень, а тому ухвала є незаконною.

Не є помилкою, з огляду на приписи ст. 234 КПК, посилання слідчого судді в ухвалі про дозвіл на обшук житла на необхідність відшукати та вилучити певні речі та предмети, пов'язані із злочинною діяльністю. Додаткове посилання на мету проведення обшуку не свідчить про її незаконність.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 25.10.2023 у справі № 539/2291/16-к (провадження № 51-3085км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114457205>.

Сторона захисту вказувала на відсутність в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку житла номера кримінального провадження.

Відсутність в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку житла номера кримінального провадження хоч і є порушенням, з огляду на зміст ст. 372 КПК, однак не є істотним та таким, що перешкодило суду ухвалити у справі законне та обґрунтоване судове рішення.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.10.2023 у справі № 539/2291/16-к (провадження № 51-3085км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114457205>.

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу обшуку житла, оскільки в ухвалі слідчого судді, якою надано дозвіл на проведення відповідного обшуку, невірні вказані прізвища осіб, які проживали у будинку.

Неправильне зазначення в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку прізвища осіб, які проживають у будинку, де необхідно провести обшук, не вказує на незаконність цього рішення, а лише свідчить про наявність опіски у прізвищі. Враховуючи, що вказана ухвала містить відомості щодо адреси, за якою необхідно провести обшук (приміщення будинку, присадибну ділянку та будівлі, що на ній розташовані), а також вказівку на рослини, які підлягають вилученню, що свідчить про відсутність істотних порушень вимог КПК при постановленні судового рішення.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 03.02.2022 у справі № 318/2921/18 (провадження № 51-2753км20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103056854>.

Орган досудового розслідування провів огляд місця події (житла), після чого звернувся до слідчого судді про надання дозволу на обшук цього домоволодіння, яке було задоволено. Сторона захисту вказувала на недопустимість протоколу огляду місця події, оскільки слідчим суддею надано дозвіл на проведення обшуку в майбутньому та не надавався дозвіл на проникнення до домоволодіння, яке відбулося раніше.

Якщо ухвала про проведення обшуку приймається після проведення обшуку/огляду, то в ній повинно бути зазначено про виявлені та вилучені за результатом обшуку речі і документи, а також така ухвала не повинна мати строку її виконання, оскільки обшук/огляд вже фактично проведений. Якщо зміст наявної в матеріалах справи ухвали слідчого судді свідчить про надання дозволу на проведення обшуку в майбутньому, то він і не може вважатися таким, що легалізує проведений в житлі невідкладний огляд місця події. У такому разі складений протокол в частині проведеного огляду території домоволодіння та будинку є недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 07.10.2020 у справі № 448/368/17 (провадження № 51-5961км19) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92458288>.

Сторона захисту зазначала, що слідчий суддя, посилаючись в ухвалі про надання дозволу на обшук службового кабінету на залучення працівників управління захисту економіки, не вказав їхніх прізвищ, а тому протокол обшуку є недопустимим доказом.

Посилання в ухвалі про залучення до проведення обшуку працівників управління захисту економіки без зазначення їхніх прізвищ не може бути підставою для визнання протоколу обшуку недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.11.2023 у справі № 731/275/19 (провадження № 51-1524км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115860918>.

Сторона захисту стверджувала про незазначення в ухвалі слідчого судді найменування органу досудового розслідування, якому надано дозвіл на проведення обшуку, прізвища, ім'я, по батькові співробітників цього органу, яких уповноважено проводити обшук, що є істотним порушенням вимог КПК.

Приписи ст. 235 КПК не зобов'язують слідчого суддю в ухвалі зазначати прокурора чи слідчого, який буде проводити обшук, натомість ухвала слідчого судді має містити відомості про прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук. Тобто, процесуальний закон зобов'язує слідчого суддю встановити, що клопотання надійшло від уповноваженої особи – прокурора, включеного до групи прокурорів, або слідчого, якому доручено здійснювати розслідування, в порядку статей 37, 39, 216 КПК. Судовий контроль під час розгляду клопотання про проведення обшуку здійснюється з метою забезпечення права на недоторканість житла чи іншого володіння особи. Водночас, зміст норм цього Кодексу не дає підстав для твердження про те, що до повноважень слідчого судді належать, крім здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні (п. 18 ст. 3 КПК), ще й інші, віднесені до повноважень прокурора та слідчого з організації досудового розслідування.

Із системного тлумачення статей 36, 40, 235, 236 КПК не вбачається, що до компетенції слідчого судді належить визначення як конкретного слідчого або прокурора, які мають здійснювати таку слідчу (розшукову) дію, так й інших осіб, що будуть брати участь у проведенні обшуку (понятих, працівників оперативного підрозділу, спеціалістів та ін.). Питання про дотримання вимог КПК прокурором або слідчим щодо належного використання повноважень здійснювати обшук, залучення понятих, спеціалістів, працівників оперативного підрозділу, підозрюваного, захисника, інших учасників провадження вирішуються на етапі судового провадження (п. 24 ст. 3 КПК), а не провадження у слідчого судді,

і за умови надання суду протоколу обшуку як доказу винуватості у вчиненні злочину.

Таким чином, визначення в ухвалі слідчого судді конкретного слідчого або прокурора, які мають здійснювати обшук, перебуває поза межами повноважень слідчого судді з контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні та обмежується в цій частині перевіркою того, чи є належним суб'єктом учасник кримінального провадження, який звернувся з клопотанням про проведення обшуку. Визначення конкретного прокурора або слідчого (їх групи) для проведення обшуку належить до законних повноважень прокурора (старшого прокурора, групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні) або старшого слідчої групи (керівника органу досудового розслідування).

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.02.2021 у справі № 331/5362/15-к (провадження № 51-1386км20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94874072>.

Правовий статус копії ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

Суд апеляційної інстанції зробив висновок про те, що копія ухвали про дозвіл на обшук в приміщенні селищної ради не є офіційним документом, з чим не погодився прокурор, який подав касаційну скаргу.

Копія – це документ, що містить інформацію, ідентичну до інформації на документі, і з яким законодавство пов'язує виникнення, зміну чи припинення прав та обов'язків осіб, зазначених у цьому документі (оригіналі). Правовий статус оригіналу документа та його копії однаковий. Для кваліфікації не має значення форма документа – оригінал чи копія, якщо вона має таке ж доказове значення, як оригінал.

Суд апеляційної інстанції не дав оцінку тому, що виготовлення копій ухвал слідчого судді, їх форма і кількість прямо передбачені положеннями ч. 3 ст. 235 КПК, та дійшов передчасного висновку, що така копія не є офіційним документом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.12.2023 у справі № 175/3271/20 (провадження № 51-3033км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115937486>.

Апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

Ухвалою слідчого судді було надано дозвіл на обшук нежитлових приміщень юридичної особи. Представник оскаржив вказане рішення в апеляційному

порядку, однак апеляційний суд відмовив у відкритті провадження. З огляду на це, представник подав касаційну скаргу, у якій зазначав, що в даній справі слідчим суддею було постановлено ухвалу, якої не передбачено КПК, а тому апеляційний суд мав відкрити апеляційне провадження та скасувати її.

Оскільки ст. 309 КПК не передбачена можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку, як не передбачена така можливість і ст. 234 КПК, яка регулює порядок розгляду такого клопотання, то суддя апеляційного суду, вирішуючи питання щодо відкриття чи відмови у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою на таку ухвалу, повинен прийняти рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.12.2023 у справі № 761/15583/23 (провадження № 51-4768км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115822465>.

РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОГЛЯД ТА ОБШУК ЯК СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

1. Огляд та обшук житла

Проникнення до житла з метою його обшуку

Прокурор стверджував, що за місцем проживання засудженого був проведений невідкладний обшук, оскільки існувала реальна загроза втрати доказів. Підстави для проведення такого обшуку виникли після затримання засудженого. Оскільки обшук проведено у нічний час, тому клопотання про проведення обшуку було подано до суду як тільки суд розпочав роботу в цей день.

Щодо поняття «майно» в розумінні ч. 3 ст. 233 КПК

Взаємопоєднане тлумачення приписів кримінального процесуального закону недвозначно свідчить, що в розумінні ч. 3 ст. 233 КПК поняття «майно» охоплює своїм змістом речі, документи, гроші, інші цінності та матеріальні об'єкти, серед яких – предмети, знаряддя, засоби вчинення кримінального правопорушення, які мають або можуть мати ознаки речових доказів.

Щодо поняття «врятування» в аспекті застосування ч. 3 ст. 233 КПК

В аспекті виконання завдань кримінального провадження термін «врятування» означає усувати загрозу смерті, знищення; захищати існування; оберігати, укривати від шкідливого, небажаного, небезпечного впливу життя людей та майна. Телеологічне тлумачення безсумнівно вказує на такі підстави невідкладного обшуку, як реальна загроза того,

що предмет, який розшукується та підлягає вилученню, може бути знищено через зволікання з його відшукуванням, відповідно—метою такого відшукування є запобігання знищенню об'єктів, що можуть мати значення речових доказів.

Приписи ч. 3 ст. 233 КПК передбачають можливість проникнення до житла (іншого володіння) в процесі здійснення кримінальної процесуальної діяльності для розслідування кримінальних правопорушень. Відповідно, під час проникнення можуть проводитися необхідні процесуальні дії, спрямовані на рятування майна, серед іншого об'єктів матеріального світу, які мають або можуть мати ознаки речових доказів під час проведення обшуку. У ситуації, коли слідчому чи прокурору стає відомо про можливе знищення майна, яке може бути речовим доказом у кримінальному провадженні, застосовуються положення ч. 3 ст. 233 КПК щодо його врятування, які є підставою для невідкладного проникнення до житла (іншого володіння).

Щодо невідкладності випадку в розумінні ч. 3 ст. 233 КПК

Викриття кримінального правопорушення створює очевидну і реальну загрозу (високу ймовірність) швидкого знищення речових доказів третіми особами (співучасниками, родичами або друзями підозрюваного тощо), зацікавленими в унеможливленні ефективного розслідування. Водночас дотримання порядку попереднього отримання дозволу слідчого судді на проведення обшуку (який включає складання та подання до суду вмотивованого клопотання, його розподіл автоматизованою системою, прийняття до провадження слідчим суддею, проведення судового засідання та складання за його результатами ухвали) зумовлює відповідні можливості для знищення доказів особами, яким відомо про факт затримання правопорушника, у проміжок часу, витраченого на виконання передбачених у законі ординарних процедур. Зазначена обставина з високою вірогідністю може позбавити сторону обвинувачення можливості належно реалізувати передбачені ст. 93 КПК повноваження щодо збирання доказів задля виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК).

Вимога про наведення мотивів для проведення обшуку саме невідкладно, безпосередньо пов'язана з ефективністю наступного судового контролю. Якщо слідчим суддею в порядку судового контролю або судом під час перевірки допустимості доказів не буде встановлено (підтверджено) наявності підстав для невідкладного проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді, результати відповідного обшуку (без попереднього дозволу суду) слід вважати такими, що отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

Вмотивування ухвали про надання дозволу на обшук у порядку ч. 3 ст. 233 КПК наявністю підстав, які не передбачені вказаною нормою та не підтверджуються матеріалами справи, не може вважатися обґрунтованим у розумінні п. 1 ст. 6 та п. 2 ст. 8 Конвенції.

Щодо невідкладного судового контролю *post factum*

Довільне виконання правила про невідкладний ретроспективний судовий контроль, тобто з пропуском строку, що був об'єктивно для цього потрібен, не відповідає критерію «невідкладності», якщо наявні в матеріалах кримінального провадження обставини не свідчать про об'єктивні й нездоланні перешкоди звернутися з відповідним клопотанням якнайшвидше, та є порушенням приписів ч. 3 ст. 233 КПК

Висновок щодо застосування норми, передбаченої ч. 3 ст. 233 КПК

Слідчий, дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи в невідкладних випадках, зокрема з метою врятування матеріальних об'єктів (майна), що потенційно можуть мати значення речових доказів у кримінальному провадженні, від прогнозованого знищення, втрати.

У контексті ч. 3 ст. 233 КПК про невідкладність такого випадку свідчать дані про реальну загрозу знищення, втрати майна. У клопотанні про надання дозволу на обшук у порядку ч. 3 ст. 233 КПК, наданих на його обґрунтування матеріалах, в ухвалі слідчого судді, постановленій *ex post factum*, має бути вказано, які саме обставини на момент проникнення свідчили, що зволікання може спричинити знищення речових доказів, що відомості про загрозу їх знищення, втрати давали підстави сприймати її як реальну.

В аспекті реалізації правил ч. 3 ст. 233 КПК недотримання вказаних вище приписів закону, невиконання вимоги про невідкладне звернення до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку, за відсутності об'єктивних перешкод звернутися з відповідним клопотанням якнайшвидше після закінчення проведення слідчої розшукової дії, є підставою до відмови слідчим суддею в легалізації обшуку *ex post factum*.

Постанова ОП ККС ВС від 07.10.2024 у справі № 466/525/22 (провадження № 51-7310кмо23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122272945>

Сторона захисту вказувала, що огляд місця події (житла) було проведено без звернення слідчого до слідчого судді про надання дозволу на обшук, що є порушенням вимог КПК.

За наявності згоди особи, яка володіє приміщенням, закон не вимагає звернення до слідчого судді за відповідним дозволом (ч. 1 ст. 233 КПК).

При цьому положення ст. 223 КПК не мають на меті вирішення питань власності. Вони захищають особу від необґрунтованого втручання у сферу її приватності, на яке вона вправі розраховувати у своєму житлі або іншому володінні. Термін «особа, яка володіє» в ч. 1 ст. 233 КПК охоплює більш широке коло осіб, ніж титульний власник або особа, володіння якої ґрунтується на певних договірних чи інших законних підставах.

Враховуючи, що огляд був проведений з дозволу особи, яка проживала в квартирі на підставі договору оренди, тобто була тимчасовим володільцем, доводи касаційної скарги є безпідставними.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 756/16122/21 (провадження № 51-641км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772574>.

На думку сторони обвинувачення, суд апеляційної інстанції неправильно визнав недопустимими доказами дані протоколу огляду місця події (житла), оскільки він проводився за добровільною згодою власників, у зв'язку з чим дозвіл слідчого судді на проведення слідчої дії не вимагався.

Законодавцем крім можливості проникнення до житла чи іншого володіння особи на підставі судового рішення, передбачено іншу процесуальну гарантію захисту прав особи, а саме можливість проникнути до житла чи іншого володіння особи за добровільною згодою особи, яка ним володіє. У цьому кримінальному провадженні таку згоду було отримано.

Оскільки закон не визначає спеціальних засобів доказування добровільності згоди на проникнення до житла або іншого володіння особи, то наявність чи відсутність згоди, а також її добровільність чи вимушеність мають бути встановлені виходячи із сукупності обставин, за яких відбувалося проникнення до житла чи іншого володіння особи, і ці обставини можуть доводитись або спростовуватися сторонами за допомогою будь-яких засобів доказування.

У кримінальному провадженні огляд місця події було проведено в домоволодіннях за добровільною письмовою згодою їхніх власників. Водночас дані про те, що потерпілі (власники домоволодінь) заперечували свою добровільну згоду та/або висловлювали будь-які заперечення з приводу вказаної слідчої дії, відсутні. Більше того, саме вони звернулися до правоохоронних органів із заявою про вчинення кримінального

правопорушення, зокрема нападу на них з метою заволодіння їхнім майном із застосуванням фізичної сили.

Невстановлення судом права власності осіб, які надали згоду на проведення слідчих дій у домоволодінні, не має значення для оцінки законності дій слідчих органів і допустимості отриманих доказів, якщо стороною захисту не було надано доказів, які ставили б під сумнів той факт, що особи, які надали згоду на проведення слідчих дій у домоволодінні, фактично володіли ним у значенні ст. 223 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.11.2022 у справі № 161/620/19 (провадження № 51-4284км19) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107533618>.

Місцевий суд під час дослідження протоколу обшуку житла дійшов висновку, що на час проникнення органами досудового розслідування до помешкання особи з метою проведення обшуку в суді ще тривав розгляд клопотання прокурора про надання дозволу на проведення цієї слідчої дії, а тому визнав його недопустимим доказом.

З урахуванням вимог ч. 1 ст. 233 КПК, дані протоколу обшуку житла, проникнення до якого органом досудового розслідування відбулося, коли розгляд клопотання прокурора про надання дозволу на проведення цієї слідчої дії ще тривав у суді, є недопустимими доказами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.03.2024 у справі № 288/1206/16-к (провадження № 51-5281км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117788854>.

Захисник заперечував допустимість протоколу обшуку в домоволодінні, вказуючи на те, що обшук проведений за відсутності ухвали слідчого судді та підстав, передбачених ст. 233 КПК.

Перевірка наявності фактичних підстав для проведення обшуку передбачає з'ясування декількох обов'язкових складових, визначених законодавцем у ч. 5 ст. 234 КПК. Зокрема, відповідно до вказаної норми (в редакції, чинній на момент проведення слідчої дії) слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявності достатніх підстав вважати, що: 1) було вчинено кримінальне правопорушення; 2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування; 3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; 4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи.

Крім того, ст. 233 КПК встановлено, що ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише

за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді. Винятком з цього правила є невідкладні випадки, під якими необхідно розуміти лише такі зазначені в цій нормі виключні обставини, які існували на момент проникнення до житла чи іншого володіння особи та через терміновість унеможливлювали отримання в порядку, передбаченому КПК, відповідного дозволу слідчого судді.

На момент проведення обшуку домоволодіння існували такі обставини, які унеможливлювали отримання слідчим попередньо в порядку, передбаченому КПК, відповідного дозволу слідчого судді до проведення слідчої дії, оскільки будь-яке зволікання із проведенням обшуку в той же день, коли засуджені намагалися вчинити крадіжку з магазину та були помічені при її вчиненні, могло призвести як до їх втечі, так і до втрати важливих доказів у справі.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.04.2023 у справі № 683/1200/18 (провадження № 51-2911км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144423>.

Захисник стверджував, що заява власника домоволодіння про надання дозволу на проведення обшуку була написана після проведення цієї слідчої дії, а тому протокол обшуку є недопустимим доказом.

Враховуючи, що власниця домоволодіння ні під час проведення обшуку, чи його завершення, ні під час судових розглядів не скаржилася на порушення її права недоторканості житла, а також слідчий надалі отримав дозвіл на проведення обшуку у слідчого судді, що є самостійною законною підставою для його проведення, а тому, за цих обставин, факт наявності чи відсутності добровільної згоди власника на проникнення в її житло немає значення.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.04.2023 у справі № 683/1200/18 (провадження № 51-2911км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144423>.

Прокурор не погоджувався з висновком апеляційного суду про визнання недопустимим доказом протоколу обшуку, який був легалізований ухвалою слідчого судді у встановленому порядку.

Невідкладне проникнення до будинку за місцем проживання обвинуваченої було здійснено працівниками поліції у зв'язку з тим, що в ньому могли знаходитися речі та предмети, які зберегли на собі сліди вчинення злочину та містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час досудового розслідування.

Невідкладне проведення обшуку легалізоване ухвалою слідчого судді місцевого суду. Таким чином, невідкладний обшук у кримінальному провадженні був проведений відповідно до вимог ст. 233 КПК та у встановленому законом порядку, а тому висновок апеляційного суду про недопустимість як доказу протоколу обшуку є необґрунтованим.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2024 у справі № 502/945/18 (провадження № 51-6562км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120247449>

Сторона захисту стверджувала, що ухвалою слідчого судді надано дозвіл на обшук одноповерхового приміщення гаража з котельнею, натомість обшук проведено у житловій кімнаті на другому поверсі, дозвіл на який слідчий суддя не давав, тому протокол обшуку та всі похідні від нього докази необхідно визнати недопустимими.

Ухвалою слідчого судді було надано дозвіл на проведення обшуку в гаражі з котельнею і прибудовою, загальною площею 462,1 м², 1/5 частина яких зареєстрована за обвинуваченням. Зі змісту цієї ухвали не вбачається даних про те, на обшук яких конкретно кімнат чи частин приміщення надано дозвіл, однак чітко вказано про дозвіл на проведення обшуку приміщень, 1/5 частина яких зареєстрована за обвинуваченням.

Також з ухвали слідчого судді не вбачається даних про поверховість будівлі, на обшук якої надано дозвіл, та конкретний поверх, де дозволено проведення обшуку, як про це зазначає у скарзі захисник.

З урахуванням викладеного, слідчий у присутності сільського голови та понятих встановив, які саме приміщення належать обвинуваченому, і саме там провів обшук, під час якого було знайдено й вилучено гранату та запал до неї.

В ході проведення обшуку після виявлення вказаних гранати і запалу на місце проведення обшуку прибув обвинувачений, що не заперечує й сторона захисту в касаційній скарзі. Обвинуваченому було вручено ухвалу слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку, з якою він ознайомився, і він без зауважень підписав протокол обшуку.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 607/12186/22 (провадження № 51-458км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128295113>

Захисник стверджував про недопустимість результатів обшуку, оскільки слідчим суддею було надано дозвіл на обшук лише будинку, а не поза його межами, а відповідна ухвала іншим співвласникам будинку не вручалась. Вказував про звернення слідчого із клопотанням про надання дозволу на обшук будинку, а не іншого володіння особи чи його частини.

Ухвалою слідчого судді було надано дозвіл на проведення обшуку житла та іншого володіння, належного співвласникам, у тому числі приміщення будинку, а також на підставі ухвали слідчого судді цього ж суду було надано дозвіл на проведення обшуку в салоні автомобіля, володільцем якого є засуджений, що, в свою чергу, підтверджує законність обшуку, проведеного на підвір'ї домоволодіння обвинуваченого та в транспортному засобі.

У цьому провадженні заборонені в обігу речовини було знайдено та вилучено, у тому числі, у водостічній трубі та насипі піску на підвір'ї. Сторона захисту вважає, що обшук у цих місцях потребував окремого дозволу слідчого судді, оскільки не охоплювався вищезгаданою ухвалою.

Верховний Суд не погодився з такими доводами захисту і вказав, що зовнішні конструкції будинку (як-от водостічні труби) та частини підвір'я (як-от насипи піску в розглядуваній справі) не є окремим майном, а є складовою житла чи іншого володіння особи та не потребують окремої ухвали слідчого судді про дозвіл на їх обшук.

Надання дозволу на обшук житла та іншого володіння особи охоплює інші елементи чи конструкції такого житла чи іншого володіння. Тобто виявлені під час обшуку будинку та іншого володіння засудженого предмети й речовини було вилучено на законних підставах.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.11.2025 у справі № 296/11783/15-к (провадження № 51-3047км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132084030>

Проникнення до житла з метою його огляду

Сторона захисту вважала недопустимим протокол огляду місця події (житла), оскільки ця слідча дія проведена без відповідної ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук.

Огляд житла чи іншого володіння особи може бути проведено за добровільною згодою особи, яка ним володіє, за умови, що були наявні процесуальні гарантії, які захищали здатність особи висловлювати свою справжню думку при наданні такої згоди.

У кримінальному провадженні на час проведення огляду місця події в помешканні засуджений не мав статусу ні затриманого, ні підозрюваного. У зазначеній слідчій дії він брав участь як власник житла, йому були роз'яснені положення статей 214, 233 та 237 КПК і він був згоден з проведенням огляду, про що свідчить відповідний його підпис у протоколі. Наведені обставини не ставлять під сумнів добровільність згоди засудженого на огляд його помешкання, оскільки були наявні всі

процесуальні гарантії, які захищали його здатність висловлювати свою справжню думку.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 17.08.2023 у справі № 761/22456/16-к (провадження № 51–2569км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112938975>.

Захисник стверджував про недопустимість протоколу огляду місця події, оскільки сторона обвинувачення не підтвердила належними процесуальними документами правомірності огляду домоволодіння за місцем проживання обвинуваченого та не зверталася з клопотанням про надання дозволу на огляд чи обшук.

Огляд домоволодіння, де проживає обвинувачений, було проведено на підставі письмової заяви власника, який висловив свою згоду на проведення огляду, був присутній під час його здійснення та не вніс до протоколу жодних зауважень чи заперечень щодо порядку проведення слідчої дії. Про порушення його конституційних прав, пов'язаних із недоторканністю житла, він не заявляв ні під час досудового розслідування, ні під час судового розгляду – як у суді першої інстанції, так і в апеляційному суді.

Водночас апеляційний суд зафіксував відсутність у матеріалах кримінального провадження самого письмового документа, що містить згоду на проведення огляду місця події, і зазначив, що це не є вирішальним, адже письмова заява – лише один із можливих способів підтвердження добровільності згоди, але не єдиний.

Оскільки слідчу дію проведено за добровільною згодою власника, то звернення до слідчого судді з клопотанням не вимагалось.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.10.2025 у справі № 593/1248/16-к (провадження № 51-8640км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130923001>

Проведення повторного огляду житла

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду місця події (житла). Свої доводи обґрунтовувала тим, що перший огляд квартири був проведений ще в день внесення відповідних відомостей до ЄРДР, а оспорюваний огляд є повторним оглядом цієї ж квартири, який проведено через місяць після початку досудового розслідування.

Положення процесуального законодавства не містить жодних заборон щодо проведення повторних оглядів місця події. Слідчий, виходячи з обставин кримінального провадження, вільний у виборі того обсягу

і виду слідчих дій, які необхідно провести для досягнення цілей цього кримінального провадження.

У зв'язку з викладеним проведення повторних оглядів, які були здійснені після проведення ряду слідчих дій, зокрема допиту свідків і потерпілих, не викликає сумнівів у їх доцільності та законності. Більше того, за наявності згоди особи, яка володіє приміщенням, закон не вимагає звернення до слідчого судді за відповідним дозволом (ч. 1 ст. 233 КПК).

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 639/3154/18 (провадження № 51-1740км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115617701>.

2. Огляд та обшук транспортного засобу

Проникнення до транспортного засобу з метою його обшуку

Сторона захисту вказувала на здійснення обшуку транспортного засобу з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону з огляду на те, що ця процесуальна дія готувалася заздалегідь і не могла бути невідкладною, як про це зазначив слідчий у протоколі, проте її було проведено без відповідного дозволу слідчого судді.

Слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, але у такому випадку прокурор, слідчий за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді.

У цьому провадженні обшук автомобіля був проведений у невідкладному випадку, пов'язаному із врятуванням майна, у тому числі одержаної неправомірної вигоди у вигляді грошових коштів у розмірі 2000 дол. США, які під час обшуку вилучено, і безпосереднім переслідуванням, тобто особи, яка підозрюється у вчиненні злочину та яка затримана на місці вчинення кримінального правопорушення на початку проведення обшуку.

У даному випадку невідкладність проведення обшуку автомобіля була пов'язана з об'єктивними причинами, оскільки неможливо було наперед спрогнозувати подальші його дії після отримання неправомірної дії. Саме невідкладність обшуку на перших етапах з подальшим санкціонуванням цієї процесуальної дії слідчим суддею пов'язана зі специфікою розкриття злочинів цієї категорії.

Оскільки ухвалою слідчого судді надано дозвіл на проведення обшуку автомобіля, підстав уважати, що обшук проведений за відсутності законних підстав і всупереч вимогам КПК, немає.

Крім того відсутність в ухвалі слідчого судді вказівки на проведення невідкладного обшуку, пов'язаного, у тому числі, з безпосереднім переслідуванням особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, не спростовує факту переслідування засудженого, який на час затримання перебував у салоні автомобіля.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.03.2024 у справі № 397/430/20 (провадження № 51-2289км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118109202>.

Суд апеляційної інстанції під час апеляційного розгляду здійснив оцінку ухвал слідчого судді про надання дозволу на обшук транспортного засобу та службового кабінету, зазначивши, що вони суперечать вимогам КПК. Сторона обвинувачення вказала, що таким чином суд вийшов за межі своїх повноважень.

Відповідно до вимог кримінального процесуального закону, суди під час розгляду кримінальних проваджень не наділені повноваженнями оцінювати на предмет законності постановлені суддями (правоохоронними органами) рішення, а лише вправі надати оцінку щодо їх допустимості чи недопустимості як доказу в кримінальному провадженні.

Згідно з ч. 3 ст. 309 КПК скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді. Однак у кримінальному провадженні стороною захисту не надавалися такі заперечення, а тому суди були позбавлені можливості ставити під сумнів ухвали слідчого судді, якими були узаконені обшуки.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.02.2023 у справі № 683/1507/16-к (провадження № 51-8872км18) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109242195>.

Проникнення до транспортного засобу з метою його огляду

Сторона захисту вказувала, що огляд транспортного засобу під час проведення огляду місця ДТП проведено без дозволу слідчого судді.

Огляд місця ДТП істотно відрізняється від тих оглядів транспортного засобу, проведення яких вимагає дотримання вимог, передбачених статтями 233, 234 та 237 КПК.

У кримінальному провадженні підставою для проведення огляду місця події було повідомлення про ДТП. З метою перевірки вказаної інформації

та з'ясування події, що відбулася, було здійснено огляд ділянки місцевості, де сталася подія, а також пошкоджених транспортних засобів, що брали участь у ній. Зазначена слідча дія була невідкладною, здійснювалася з метою перевірки отриманої інформації та не потребувала попереднього дозволу суду. Такий огляд здійснено суто з метою з'ясування та фіксації технічного стану, в якому перебували знаряддя вчинення злочину, пошкоджень та характерних ознак транспортного засобу після ДТП, слідової інформації про обставини події на ньому, стан його окремих вузлів, агрегатів та органів керування безпосередньо після ДТП, без вилучення будь-яких предметів та не з метою їх відшукування, а тому не вимагав дозволу слідчого судді.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 10.04.2024 у справі № 320/2919/20 (№937/2929/20) (провадження № 51-7227км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118356542>.

За встановлених обставин справи після здійснення викрадення транспортного засобу засуджені потрапили у ДТП та, залишивши автомобіль, зникли з місця події. Після отримання правоохоронними органами інформації про виявлення на дорозі автомобіля зі слідами механічного пошкодження, слідчий виїхав на місце ДТП, де було здійснено огляд транспортного засобу, за результатами якого слідчим складено протокол та поміщено автомобіль на майданчик тимчасового утримання. Наступного дня слідчий повторно оглянув вищевказаний автомобіль на майданчику тимчасового утримання. Сторона захисту вказувала на недопустимість протоколів оглядів через незаконне проникнення слідчим до автомобіля, тобто без дозволу власника або слідчого судді.

Гарантії щодо недоторканності житла чи іншого володіння особи спрямовані на реалізацію захисту прав особи від зловживань правоохоронних органів, які здійснюють проникнення. Разом з цим вказані гарантії забезпечують насамперед дотримання прав саме володільця/користувача вказаним житлом чи майном, а не третіх осіб, які до цього житла чи майна не мають ніякого відношення.

Сторона захисту не навела жодних доводів на обґрунтування того, як проведення слідчим огляду місця ДТП, а також огляду транспортного засобу вплинуло на права його підзахисного на недоторканість житла чи іншого володіння. При цьому потерпіла ні під час досудового розслідування, ні в ході судового розгляду не скаржилась на порушення її прав у цьому аспекті.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 18.07.2022 у справі № 698/937/13-к (провадження № 51-3218км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105438223>.

3. Огляд та обшук службових приміщень

Проникнення до службового кабінету з метою його обшуку

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу обшуку службового кабінету, оскільки обшук був проведений лише на підставі резолютивної частини ухвали слідчого судді, а не повного тексту цього рішення.

КПК передбачає оголошення та видачу учасникам судового провадження резолютивної частини судового рішення у тому числі і ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку. Крім того, така ухвала не оскаржується і набирає законної сили з моменту її оголошення, а тому підлягає обов'язковому та безумовному виконанню.

У контексті проведення обшуку виконанню підлягає резолютивна частина ухвали, адже саме в ній слідчий суддя визначає суттєві умови обшуку. Тому, пред'явлення іншій стороні лише резолютивної частини та вручення її копії не свідчить про наявність такого порушення КПК, яке перешкодило чи могло перешкодити постановити законне та обґрунтоване судове рішення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 991/10566/20 (провадження № 51-4240км20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115127015>.

Сторона захисту вказувала, що протокол невідкладного обшуку службового кабінету є недопустимим доказом, оскільки цю слідчу дію було проведено за відсутності дозволу слідчого судді та обставин, визначених ч. 3 ст. 233 КПК.

У розглядуваній справі йдеться про обшук не в житлі чи іншому володінні особи, а в службовому кабінеті прокурора, де він виконував свої службові функції.

Матеріали розглядуваної справи не містять будь-яких відомостей про можливість засудженого розумно розраховувати на використання свого кабінету для приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ.

Отже, для проведення обшуку службового кабінету не було потрібно дозволу слідчого судді, хоча такий і був наданий у цьому провадженні *post factum*.

Службове приміщення надається для виконання службових обов'язків, і доступ до нього визначається іншим регулюванням, яке ґрунтується

на міркуваннях, не пов'язаних із захистом приватності осіб, яким таке службове приміщення надане.

Той факт, що обшук було додатково постфактум перевірено слідчим суддею, лише вказує на додаткову перевірку з боку суду на етапі досудового розслідування. Захист мав змогу оскаржити проведений обшук під час розгляду цього провадження в суді і цим правом скористався.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

Проникнення до службового кабінету з метою його огляду

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду місця події в службовому кабінеті, оскільки в ході вказаної слідчої дії фактично було проведено обшук без ухвали слідчого судді.

Службовий кабінет сам по собі не може вважатися житлом або іншим володінням, доступ до якого визначає виключно його володілець, а тому без згоди володільця доступ до нього можна отримати за дозволом слідчого судді. Службове приміщення надається для виконання службових обов'язків і доступ до нього визначається іншим регулюванням, яке ґрунтується на міркуваннях, не пов'язаних із захистом приватності осіб, яким таке службове приміщення надане.

У той же час за певних обставин гарантії недоторканості житла або іншого володіння можуть поширюватися і на службові приміщення. Зокрема, ст. 223 КПК захищає особу від необґрунтованого втручання державними органами у сферу її приватності, на яке вона вправі розраховувати у своєму житлі або іншому володінні. Також, ЄСПЛ у рішенні у справі «Пеев проти Болгарії» дійшов висновку, що для визначення, чи відбувається втручання у приватне життя внаслідок обшуку у службовому приміщенні, слід застосовувати критерій «розумного очікування конфіденційності». Тобто, якщо обставини справи свідчать про те, що особа має підстави розумно очікувати на приватність при використанні приміщення або будь-яких елементів приміщення, то на приміщення або відповідну його частину поширюються гарантії від втручання у приватне життя. ЄСПЛ послався на свої рішення, де він поширив гарантії статті 8 Конвенції на телефонні дзвінки, зроблені поліцейським з приміщення поліції, або на таємну зйомку в камері в поліцейському відділку та інші справи, у яких було використано критерій «розумного очікування конфіденційності».

Засуджений був слідчим, тобто посадовою особою правоохоронного органу, представником держави. Обшук проводився у службовому кабінеті, який був наданий для виконання його службових обов'язків. Ніщо в матеріалах справи не свідчило про наявність обставин, які давали можливість засудженому розумно розраховувати на можливість використовувати кабінет для свого приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ.

Відомості, відображені у протоколі огляду місця та на відеозаписі цього огляду, свідчать про те, що у кримінальному провадженні слідча дія головним чином зводилася до огляду самого засудженого, його одягу і вмісту його кишень, а також інших предметів, розташованих у кабінеті за допомогою технічних пристроїв і була спрямована на виявлення речовини, нанесеної на купюри, що були передані засудженому перед цим. Цей огляд жодним чином не стосувався будь-яких елементів кабінету, де могли зберігатися особисті речі чи документи засудженого, у разі чого могло б виникнути питання про порушення прав засудженого з погляду «розумного очікування конфіденційності».

За таких обставин на службовий кабінет засудженого не поширювалися гарантії, передбачені згаданими положеннями Конституції України, Конвенції та КПК, і проведення в ньому слідчої дії не вимагало дозволу суду, передбаченого ст. 235 КПК. Положення п. 1 ч. 2 ст. 87 КПК не застосовні у обставинах цієї справи.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 17.01.2023 у справі № 648/1543/15-к (провадження № 51-4767км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108606087>.

4. Огляд та обшук інших територій

Сторона захисту вказувала, що протокол огляду місця події, який проведений на території фермерського господарства, є недопустимим доказом, оскільки цю слідчу дію проведено без дозволу слідчого судді.

У кримінальному провадженні об'єктом огляду місця події була негороджена територія фермерського господарства. Під час вказаної слідчої дії слідчий за участю представника потерпілого провів загальний візуальний огляд території, на якій розміщувались об'єкти нерухомого майна, належні потерпілому, про що склав відповідні фототаблиці, а також електронною рулеткою провів заміри будівель без проникнення всередину приміщень.

Такі дії слідчого не потребують попереднього дозволу слідчого судді, оскільки положення ст. 233 КПК за наведених обставин не були застосовними.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.04.2024 у справі № 161/9346/19 (провадження № 51-3831км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558536>.

Захисник стверджував про недопустимість протоколу огляду місця події (частини лісу) через те, що слідчу дію проведено без ухвали слідчого судді.

У цьому кримінальному провадженні було проведено огляд земельної ділянки, а саме частини лісу – 99 квартал, 3 виділ, 7 майстерської ділянки лісництва, тобто огляд проводився у загальнодоступному місці – лісі, а тому отримання ухвали слідчого судді для його проведення КПК не передбачено.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.10.2025 у справі № 385/1219/23 (провадження № 51-5695км24) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129961907>

Дружина померлого обвинуваченого зазначала, що огляд місця події здійснено до внесення відомостей у ЄРДР.

Проведення огляду місця події до внесення відомостей до ЄРДР не суперечить приписам ст. 214 КПК та не вказує на наявність підстав для визнання доказів сторони обвинувачення недопустимими.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 09.07.2025 у справі № 585/2014/22 (провадження № 51-4412км24) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128844822>

Сторона захисту зазначала, що до внесення відомостей в ЄРДР та після проведення огляду місця події (місця ДТП) слідчий провів додатковий огляд місця події, який вже не може вважатися невідкладною слідчою дією у розумінні ч. 3 ст. 214 КПК, а тому його протокол є недопустимим доказом.

З метою встановлення та фіксації повноти всіх обставин, які мають значення для кримінального провадження, положення кримінального процесуального закону не забороняють до внесення відомостей в ЄРДР провести додатковий огляд місця події, який по своїй суті є тією ж самою слідчою дією і може проводитись як невідкладна слідча дія, що не свідчить про порушення вимог ч. 3 ст. 214 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.04.2023 у справі № 671/612/16-к (провадження № 51-3717км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569354>.

Сторона захисту стверджувала, що у КПК не передбачено додаткового огляду місця події, а тому протокол та речовий доказ, вилучений у ході проведення цієї слідчої дії, є недопустимими.

Відсутність у КПК поняття «додатковий огляд» не свідчить, що слідча дія – огляд місця події, може бути проведена виключно один раз, оскільки хід слідчої дії визначає слідчий на підставі законодавчо визначеного порядку її проведення, з урахуванням потреб досудового розслідування та відповідно до умов, які склалися.

Додатковий огляд здійснюється у випадках, коли в ході розслідування виникає необхідність оглянути певний об'єкт або ділянку місця події, які або взагалі не були оглянуті під час первинного огляду, або були оглянуті недостатньо ретельно і поверхово. У таких випадках огляду підлягає не все місце події, а тільки окремі його об'єкти або ділянки.

Положення процесуального законодавства не містить жодних заборон щодо проведення повторних або додаткових оглядів місця події, оскільки слідчий, виходячи з обставин кримінального провадження, вільний у виборі того обсягу і виду слідчих дій, які необхідно провести для досягнення цілей цього кримінального провадження.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.10.2024 у справі № 279/315/22 (провадження № 51-1474км22) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122510897>

Сторона захисту зазначала, що дані протоколів огляду є недопустимими доказами, оскільки такі слідчі дії проводились до відповідного рішення слідчого судді про надання дозволу на їх проведення.

Місце виявлення трупа завжди вважається місцем події незалежно від того, де настала смерть певної людини, а перевірка відповідної інформації може зумовлювати невідкладність такого огляду місця події без попереднього дозволу слідчого судді.

Слідчі дії проведено з дотриманням установленої процесуальної процедури, передбаченої статтями 223, 233 КПК, скарг та зауважень до працівників поліції не було як зі сторони учасників, так і від понятих, а тому відсутні підстави вважати протоколи огляду місця події недопустимими доказами.

До того ж слідчим суддею при вирішенні клопотання слідчого про надання дозволу на проведення обшуку було в повній мірі перевірено наявність підстав для проведення оглядів без ухвали слідчого судді та встановлено, що огляд проведено у невідкладному випадку, пов'язаному з відшукуванням та вилученням речових доказів, які самотійно або в сукупності з іншими

доказами можуть мати суттєве значення для встановлення об'єктивної істини, і притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності та за результатом розгляду цього клопотання надано дозвіл на проведення всіх зазначених слідчих дій.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.09.2025 у справі № 753/15048/22 (провадження № 51-1999км25) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130456843>

Сторона захисту вказувала, що для проведення невідкладного обшуку не було підстав, а сторона обвинувачення могла отримати дозвіл на проведення обшуку завчасно, оскільки володіла інформацією про зустріч між фігурантами цього провадження і можливу передачу неправомірної вигоди.

Обшук у цьому провадженні було проведено в кабінеті засудженого одразу після того, як йому передали кошти, які напередодні були отримані іншими особами, поміняні на інші банкноти і привезені в офіс юридичної фірми. Обшук було проведено як невідкладний, без ухвали слідчого судді.

Верховний Суд звертає увагу на те, що навіть якщо орган досудового розслідування володіє інформацією щодо учасників корупційного діяння, орієнтовного часу та місця передання неправомірної вигоди, то спосіб такої передачі чи місце цієї дії не завжди можна вважати точно відомими. Тому сам розвиток подій для органу досудового розслідування залежить від поведінки учасників передання неправомірної вигоди, і правоохоронні органи повинні діяти залежно від розвитку подій у режимі реального часу. Зокрема, непередбачуваними можуть бути рух особи, яка отримала неправомірну вигоду, можливість зміни посередника, який її отримує, можливість передачі коштів ще одному посереднику, місце вчинення означених дій тощо.

Таким чином, у разі безпосереднього переслідування особи, яка має певну роль у ході передання неправомірної вигоди (співучасник, одержувач, посередник тощо), або ж у разі затримання фігуранта корупційного правопорушення і виникнення реальної загрози подальшого приховання, знищення, переміщення неправомірної вигоди працівники правоохоронного органу можуть провести невідкладний обшук.

У кожному випадку невідкладного проникнення до іншого володіння особи сторона обвинувачення повинна чітко визначити підстави невідкладності, передбачені ч. 3 ст. 233 КПК.

У цій справі місцевий суд детально проаналізував обставини, за яких відбувся невідкладний обшук та підстави його проведення з наданням їм правильної правової оцінки, з якої випливає відсутність порушень вимог КПК під час реалізації положень ч. 3 ст. 233 КПК.

Під час розгляду клопотання детектива про надання дозволу на обшук, яке було задоволено ухвалою, слідчий суддя належним чином дослідив обставини, за яких відбувся обшук, та вказав про доведеність необхідності проведення саме невідкладного обшуку.

В цьому кримінальному провадженні орган досудового розслідування фіксував конкретні дії засудженого, а той факт, що його робочий кабінет як адвоката знаходився у приміщенні ТОВ, не вказує на порушення адвокатських гарантій під час цієї слідчої дії.

У приміщеннях, де безпосередньо працювали адвокати, обшук не проводився, і детективи перед його проведенням це чітко з'ясували.

Сам засуджений ні на момент проведення обшуку, ні до цього адвокатської діяльності не здійснював. Окрім цього, у своїх показаннях засуджений вказував, що вилучені документи належали лише йому.

До суду за отриманням дозволу на обшук звернувся детектив НАБУ, а отже порушень положень КПК немає.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

5. Огляд речей та документів

Захисник стверджував про недопустимість як доказу протоколу огляду речей і документів з підстави проведення цієї слідчої дії за відсутності підзахисного.

За приписами ст. 237 КПК з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей, документів та комп'ютерних даних (ч. 1 цієї статті). Для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів (ч. 3 цієї статті).

Положеннями КПК не передбачено обов'язкової участі підозрюваного під час проведення огляду речей і документів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 08.05.2025 у справі № 751/3448/23 (провадження № 51-3741км24) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127297901>

6. Огляд інтернет-сторінок

Сторона захисту зазначала, що протоколи огляду телеграм-каналів та інтернет-ресурсів є недопустимими й неналежними доказами, оскільки здобуті в порядку, не передбаченому КПК (не встановлено офіційного існування інтернет-ресурсів, їх власників та користувачів, а також відповідальних осіб за розміщення інформації на них і за її перевірку).

Обвинувачену засуджено за вчинення кримінального правопорушення, яке належить до злочинів проти основ національної безпеки України. Доказами в зазначеній категорії кримінальних проваджень є, зокрема, електронні (цифрові) докази, як-от: матеріали фотозйомки, звуко-, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані), що містяться у відкритих мережах (інтернет; різноманітні засоби масової інформації; соціальні мережі) чи закритих (приватні месенджери та телеграм-канали, особисте листування з використанням комп'ютерної техніки і мобільних телефонів, флешносії, карти пам'яті тощо). За змістом ст. 99 КПК матеріали, у яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог процесуального законодавства, є документами і можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази.

Прокурор, а також, на виконання відповідних доручень, наданих у порядку ст. 40 КПК, оперуповноважений провели огляди інтернет-сторінок і телеграм-каналів, зробивши скриншоти й завантаживши відеофайли, фотознімків, файлів з документами та «нормативно-правовими актами», які є додатками до протоколів огляду, оформлених відповідно до вимог КПК.

Огляди зазначених інтернет-сайтів і телеграм-каналів проведено з дотриманням вимог ст. 237 КПК, зафіксовано (за допомогою функцій скриншоту, друку та запису на технічні носії інформації) зміст відображеної на інтернет-сайтах і в телеграм-каналах як електронних документах інформації, що підтверджує існування обставин, які підлягають доказуванню в цьому кримінальному провадженні.

Підстави для визнання вказаних вище протоколів, у яких зафіксовано хід і результати оглядів інтернет-сайтів та телеграм-каналів, недопустимими і неналежними доказами відсутні, оскільки ці фактичні дані отримано в порядку, передбаченому КПК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 21.07.2025 у справі № 201/11849/23 (провадження № 51-584км25) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129086893>

7. Особистий обшук

Сторона захисту вказувала, що у матеріалах кримінального провадження відсутня ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення особистого обшуку або дозвіл засудженого на проведення його особистого обшуку, а тому вважає, що доказ, який вилучений під час цієї слідчої дії, є недопустимим.

КПК визначає можливість проведення особистого обшуку особи виключно з двома конкретними обставинами, а саме: 1) затримання особи в порядку ст. 208 КПК; 2) проведення на підставі ухвали слідчого судді обшуку житла чи іншого володіння особи за наявності підстав, визначених ч. 5 ст. 236 КПК.

Тобто обшук особи фактично не є окремою слідчою дією, а проводиться під час затримання особи чи обшуку житла та іншого володіння з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ч. 5 ст. 236 КПК.

Оскільки, особистий обшук було проведено під час затримання особи, за таких обставин кримінальним процесуальним законом не передбачено отримання ухвали слідчого судді з дозволом на проведення такого обшуку.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.09.2023 року у справі № 404/2409/20 (провадження № 51-2742км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>.

Сторона захисту стверджувала про порушення працівниками НАБУ особливого порядку затримання та особистого обшуку судді.

Затримання судді та його особистий обшук, здійснений у відповідності до вимог кримінального процесуального закону відразу після виходу із приміщення спортивного клубу, де він одержав частину неправомірної вигоди, є законними і не потребують попередньої згоди Вищої ради правосуддя. Затримання особи під час злочину або відразу після його вчинення та її обшук без захисника не є порушенням прав затриманого та не тягне за собою недопустимість вилучених у неї доказів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 760/26347/18 (провадження № 51-2620км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871576>.

Слідчим на вулиці проведено обшук особи, під час якого у останньої було виявлено та вилучено корпус гранати та підривач з металевою чекою. За результатами проведеного обшуку слідчим було складено протокол. За його змістом об'єктом обшуку був громадянин, якому було роз'яснено права свідка. Пізніше, з метою легалізації особистого обшуку, ухвалою слідчого судді надано дозвіл на його проведення постфактум. Наступного дня особу було затримано

в порядку ст. 208 КПК із проведенням особистого обшуку. Апеляційний суд, визнаючи допустимим протокол обшуку особи, вказав, що він був проведений під час затримання в порядку ст. 208 КПК та під час виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку житла за адресою проживання.

Вказівка у протоколі обшуку про те, що його об'єктом є громадянин свідчить про проведення особистого обшуку особи, який був самостійною слідчою дією, а не частиною проведеного обшуку території чи приміщення. Якщо протокол затримання особи в порядку ст. 208 КПК був складений наступного дня після проведення особистого обшуку, то він не може вважатися таким, що проведений під час затримання. Результати такого обшуку не можуть бути легалізовані ухвалою слідчого судді, оскільки КПК не передбачає можливості надання постфактум дозволу на проведення особистого обшуку особи в порядку, передбаченому статтями 233, 234, 235 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.02.2022 у справі № 295/7708/15-к (провадження № 51-5942км19) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103320366>.

Сторона захисту вказувала як на порушення на те, що обшук засудженого здійснено без відповідного дозволу слідчого судді. Крім того, під час обшуку обшукувана особа виходила за межі території (за ворота), де проводилася слідча дія.

Особистий обшук, проведений під час обшуку домоволодіння на підставі ухвали слідчого судді відповідно до положень ч. 5 ст. 236 КПК, не є окремою слідчою дією і складання окремого протоколу особистого обшуку не передбачено, як не передбачено і отримання окремого дозволу слідчого судді для проведення особистого обшуку особи за вказаних обставин.

Обшук особи, яка перебувала у домоволодінні під час проведення обшуку і вийшла за ворота після його початку, не може бути формальною підставою для визнання протоколу недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.09.2022 у справі № 225/373/21 (провадження № 51-227км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/10655870235>.

Сторона захисту стверджувала, що всупереч ч. 3 ст. 208 КПК протокол затримання й обшуку обвинуваченого не оформлювався, предмети вилучено в приміщенні митниці за відсутності попередньої згоди посадових осіб та без ухвали слідчого судді.

Особистий огляд як форма митного контролю не тотожний обшуку особи в розумінні КПК. Особа, яка перетинає державний кордон, усвідомлено й добровільно підкоряється спеціальному правовому режиму

прикордонного та митного контролю і самим фактом здійснення перетину державного кордону дає згоду на передбачені законом обмеження її прав та виконання обов'язків, пов'язаних зі спеціальним правовим режимом, притаманним перетину державного кордону.

Зайшовши на територію прикордонного контрольного пункту, обвинувачений фактично своїми діями підтвердив добровільну згоду на застосування до нього правил спеціального правового режиму, що передбачали, зокрема, можливість здійснення особистого огляду.

Після виявлення в обвинуваченого прихованих предметів слідчий провів огляд місця події, у ході якого обов'язкової участі захисника та перекладача законом (ч. 3 ст. 237 КПК) не передбачено.

Огляд місця події відбувався у визначеній спеціальній кімнаті митного поста на підставі повідомлення працівників митниці, що означає погодження митним органом використання своїх приміщень для здійснення необхідних передбачуваних дій. Надалі було залучено захисника і обвинуваченого затримано. Наявний у справі протокол затримання особи відповідає ст. 104, ч. 5 ст. 208 КПК.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 13.03.2025 у справі № 138/1081/23 (провадження № 51-3393км24) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125876619>

РОЗДІЛ III. ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ, ОБШУКУ

Сторона обвинувачення стверджувала, що висновок суду першої інстанції про недопустимість протоколу обшуку у зв'язку з тим, що його було проведено оперативними працівниками за дорученням слідчого, є необґрунтованим. Вважала, що слідчий відповідно до вимог КПК має право доручати відповідним оперативним підрозділам виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи.

Загальні положення ст. 223 КПК не вказують на можливість передоручення виконання ухвали слідчого судді. Одночасно, ст. 235 КПК взагалі позбавляє слідчого суддю можливості дати доручення оперативному підрозділу чи його співробітнику на виконання ухвали про обшук. А спеціальна норма ст. 236 КПК чітко визначає суб'єктів виконання ухвали, де не вказані співробітники оперативних підрозділів.

Законодавець виходив з того, що саме негласні слідчі (розшукові) дії за ухвалою слідчого судді можуть проводитися оперативними підрозділами. Більше того, в силу потреби захистити відомості про факт проведення негласної слідчої (розшукової) дії, у клопотанні слідчого, прокурора, ухвалі слідчого судді не зазначається уповноважений

оперативний підрозділ, який має виконувати негласну слідчу (розшукову) дію (п. 2.2. Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні).

Таким чином, системне тлумачення процесуальних норм, передбачених п. 3 ч. 2 ст. 40, ст. 236 КПК, дає підстави для висновку про те, що виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи покладається на слідчого чи прокурора і не може бути доручене відповідним оперативним підрозділам.

Постанова ОП ККС ВС від 06.12.2021 у справі № 663/820/15-к (провадження № 51-2075кмо20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829915>.

Сторона захисту стверджувала, що обшук житла проведений неуповноваженою особою, оскільки його було проведено не слідчим, який звертався із відповідним клопотанням, а слідчим, який входив до групи слідчих.

Слідчий, який входить до групи слідчих, має право здійснювати обшук. Положеннями ст. 235 КПК передбачено, що ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи повинна, крім іншого, містити відомості про прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук. Вказаною нормою не передбачено обов'язкової наявності таких відомостей щодо особи, яка буде проводити цю слідчу дію.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 05.07.2023 у справі № 335/4728/19 (провадження № 51-186км19) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112087971>.

Суд першої інстанції дійшов висновку, що протокол обшуку є недопустимим доказом, у зв'язку з тим, що обшук було проведено слідчим, який не був зазначений в ухвалі слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку. Крім того обшук фактично здійснювали кілька осіб (в тому числі оперативні співробітники), службове становище яких, їх статус та повноваження на проведення даної слідчої дії нічим не підтверджені.

Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи не визначає конкретного слідчого або прокурора, які можуть здійснити обшук на підставі цієї ухвали, і обшук може бути проведений будь-яким прокурором, призначеним здійснювати процесуальне керівництво, або слідчим, визначеним керівником органу досудового розслідування.

У кримінальному провадженні спірний обшук проводився слідчим за участю спеціаліста, прокурора, понятих та оперуповноважених. Залучення співробітників оперативних підрозділів для проведення

процесуальних дій має організаційний характер і не потребує прийняття процесуального документа у виді письмового доручення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 487/5033/18 (провадження № 51-3974км19) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114021101>.

Сторона захисту вказувала, що протокол обшуку житла є недопустимим доказом, оскільки складений неуповноваженою особою.

На підставі ухвали слідчого судді був здійснений обшук з метою відшукування та вилучення речей і предметів, які можуть мати значення речових доказів у кримінальному провадженні.

За даними протоколу обшуку, складеного слідчим, у ході обшуку приміщення квартири було виявлено та вилучено ряд предметів. Обшук квартири був проведений за участю понятих та засудженого, а протокол складений і підписаний саме цим слідчим, що підтверджується його підписом. Будь-яких зауважень до вказаного протоколу подано не було.

Зазначене у вступній частині протоколу обшуку прізвище іншого слідчого замість того, хто склав протокол, є опискою та не може бути підставою для визнання недопустимим доказом саме у зв'язку з цим.

Постанова Третньої судової палати ККС ВС від 26.01.2024 у справі № 466/9158/14-к (провадження № 51-645км18) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116768013>

Апеляційний суд у кримінальному провадженні визнав недопустимими докази, у тому числі протокол обшуку житла, й вказав про проведення слідчих (розшукових) дій неуповноваженими особами, оскільки у матеріалах справи відсутні постанови керівника органу досудового розслідування про доручення здійснення досудового розслідування слідчою групою з визначенням старшого групи, який керуватиме діями інших слідчих.

Наявне у матеріалах кримінального провадження доручення окремо визначеному слідчому на проведення досудового розслідування не може свідчити про наявність таких повноважень у інших слідчих, які також брали участь у кримінальному провадженні шляхом проведення відповідних слідчих дій, ухвалення процесуальних рішень. У кримінальному провадженні звернення до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку та безпосередній обшук житла здійснювалися різними слідчими. За відсутності постанови, яка б підтверджувала повноваження цих слідчих для здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні, не можуть вважатися допустимими доказами у розумінні статей 86, 87 КПК.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 30.10.2023 у справі № 759/23184/20 (провадження № 51-5026км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114581934>.

Сторона захисту вказувала, що схема ДТП складена неуповноваженою особою – інспектором патрульної поліції, й до внесення відомостей до ЄРДР, при цьому у протоколі огляду місця події не зазначено про наявність додатків.

Інспектори патрульної поліції є наділеними повноваженнями щодо складання схеми ДТП. За обставин справи під час проведення огляду місця ДТП працівника патрульної поліції було зазначено як учасника цієї слідчої дії одразу по прибуттю на виклик і до внесення відомостей до ЄРДР, схема ДТП складена відразу після ДТП, а відомості про кримінальне правопорушення було внесено до ЄРДР після складання відповідних документів. Складена схема була підписана інспектором та понятими. Відсутність у цій схемі відомостей про те, що вона є додатком до протоколу огляду місця ДТП жодним чином не спростовує того факту, що вона є частиною складеного протоколу.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 10.04.2024 у справі № 320/2919/20 (№ 937/2929/20) (провадження № 51-7227км23) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118356542>.

Сторона захисту вказувала, що оскільки слідчий вніс до ЄРДР відомості про кримінальне правопорушення, тому з цього моменту він втратив повноваження на проведення невідкладного огляду.

Огляд місця події є невідкладною слідчою дією, яка може проводитися до внесення відомостей до ЄРДР. Таким чином, слідчий мав повноваження його проводити до формального початку розслідування і, відповідно, до ухвалення будь-яких організаційних рішень щодо розслідування, у тому числі до визначення групи слідчих, яким доручено це розслідування.

Верховний Суд не вважає, що мета положення, яке передбачає внесення відомостей до ЄРДР, полягає в тому, щоб позбавити слідчого права провести невідкладні слідчі дії, які він повноважний провести до реєстрації провадження.

Таким чином, Верховний Суд не вважає проведення невідкладної слідчої дії в порядку ч. 3 ст. 214 КПК порушенням процесуального закону, навіть якщо одночасно з проведенням такої дії або до її проведення відомості про подію внесені до ЄРДР.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.09.2025 у справі № 278/2871/21 (провадження № 51-5421км24) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130909528>

РОЗДІЛ IV. ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ, ОГЛЯДУ

Вимоги до оформлення цифрової інформації чи проведеної відеофіксації у вигляді додатків до протоколів огляду, обшуку

Сторона захисту наголошувала на тому, що у справі відсутній диск з відеозаписом обшуку, внаслідок чого докази, отримані в результаті цієї слідчої дії, є недопустимими.

Зміни до ст.107 та 236 КПК про те, що виконання ухвали слідчого судді, суду про проведення обшуку в обов'язковому порядку фіксується за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів, було внесено Законом України № 2213-VIII від 16.11.2017, який набрав чинності 07.12.2017. Враховуючи, що обшук проведений до зазначеної дати з дотриманням порядку, встановленого статтями 107, 234, 235, 236 КПК, чинного на момент виконання такої дії, а тому відсутність диску із відеофіксацією обшуку, про який стверджує захист, жодним чином не впливає на допустимість доказів, отриманих в його результаті.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 06.04.2023 у справі № 191/387/17 (провадження № 51-2881км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110208446>.

Сторона захисту вважала, що протокол огляду місця ДТП з фототаблицею до нього, лазерним DVD-диском, схемою місця ДТП є недопустимими доказами з підстав того, що фото- та відеофіксація огляду місця ДТП проводилася за допомогою мобільного телефону, а до протоколу долучено лазерний DVD-диск, а не карту пам'яті. Також в протоколі огляду місця ДТП не зазначено як додатків фототаблиці та лазерного диску, не засвідчено фототаблиці усіма учасниками слідчої дії.

Процесуальний закон не містить певних застережень щодо виду та найменування носія, на якому може бути зафіксована та чи інша інформація, а тому долучення лазерного DVD-диску, а не карти пам'яті, на який здійснювався запис під час фіксації огляду місця події, не є підставою визнання протоколу огляду недопустимим доказом.

Записані на оптичний диск електронні файли з інформацією є оригіналом (відображенням) електронного документа, здобутого під час проведення процесуальної дії. Матеріальний носій – це лише спосіб збереження інформації, який має значення тільки коли електронний документ виступає речовим доказом. Головною особливістю електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія. Один і той же електронний документ може існувати на різних носіях. Всі

ідентичні за своїм змістом екземпляри електронного документа можуть розглядатися як оригінали та відрізнятися один від одного тільки часом та датою створення.

Незазначення в протоколі огляду місця ДТП як додатків фототаблиці та лазерного диску, незасвідчення фототаблиці усіма учасниками слідчої дії, не є суттєвими і такими, що впливають на його зміст чи допустимість.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 10.04.2024 у справі № 320/2919/20 (№ 937/2929/20) (провадження № 51-7227км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118356542>.

Сторона захисту вказувала, що походження фототаблиці до протоколу огляду місця події є сумнівним, оскільки у протоколі не вказано про застосування технічних засобів під час слідчої дії.

Хоча у протоколі огляду місця події не вказано про застосування технічних засобів під час проведення цієї слідчої дії, однак зміст зображуваного на фотографіях (труп потерпілого), відображених у фототаблиці як додатку до зазначеного протоколу, сумнівів не викликає й не заперечується самою стороною захисту, як і не свідчить про таке істотне порушення вимог КПК, яке вказувало б на недопустимість результатів огляду місця події.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.08.2024 у справі № 127/21545/22 (провадження № 51-1789км24) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121204770>

Сторона захисту вказувала на недопустимість долученого до протоколу обшуку домоволодіння додатку у вигляді диску із відеозаписом, оскільки на ньому міститься копія записів, а не оригінал.

Долучений до матеріалів провадження як речовий доказ CD-диск з відеозаписом слідчої дії був виготовлений у зв'язку з необхідністю надання інформації, яка має значення у кримінальному провадженні, та є самостійним джерелом доказу, похідним від інформації, що зберігається на комп'ютері в електронному вигляді у виді файлів. Записаний на оптичний диск (носії інформації) електронний файл у вигляді відеозапису є оригіналом (відображення) електронного документа, тому не може вважатися недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.11.2022 у справі № 526/2314/19 (провадження № 51-1024км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107429116>.

Сторона захисту зазначала, що огляд місця події було проведено безперервної аудіо-відеофіксації, що вказує на недопустимість результатів цієї слідчої дії.

Та обставина, що огляд місця події було проведено без безперервної аудіо-відеофіксації не свідчить про недопустимість результатів цієї слідчої дії як доказу, оскільки відповідно до вимог ч. 7 ст. 237 КПК здійснення аудіо-відеофіксації такої слідчої дії як огляд місця події є правом слідчого та/або прокурора, а не обов'язком.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 596/509/22 (провадження № 51-4206км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985494>.

Сторона захисту стверджувала, що до матеріалів провадження сторона обвинувачення не долучила носія інформації з відеозаписом обшуку у зв'язку з його пошкодженнями, що є порушенням вимог КПК.

Положення частин 7 і 8 ст. 236 КПК (у редакції на час проведення обшуку) при обшуку надають слідчому, прокурору право проводити відеозапис. Необхідність дослідження відеозапису обшуку зазвичай виникає, коли захист оскаржує відповідність інформації щодо виявлених коштів неправомірної вигоди, відображеної у протоколі обшуку, реальним подіям. У кримінальному провадженні сторона захисту цього не оспарювала й поняті власними підписами засвідчили правильність відображення у протоколі обшуку даних щодо його проведення та виявленої неправомірної вигоди в кабінеті судді. Таким чином, підстави для визнання фактичних даних протоколу обшуку недопустимими доказами відсутні.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>.

Сторона захисту вказувала на недопустимість протоколу обшуку, оскільки у проведенні вказаної слідчої дії брали участь особи, присутність яких в подальшому не була відображені у відповідному протоколі.

Не може бути підставою для визнання протоколу обшуку недопустимим доказом те, що кількість учасників, зафіксована на відеозаписі обшуку, є більшою, ніж зафіксовано в протоколі обшуку. Участь понятих та інших учасників кримінального провадження цілком узгоджується з положеннями ст. 236 КПК. Присутність же більшої кількості осіб, а ніж вказано в протоколі, автоматично не впливає на достовірність, належність та допустимість проведення цієї слідчої дії і законність вилучення під час обшуку речей.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 25.04.2023 у справі № 753/130/19 (провадження № 51-942км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110486528>.

Сторона захисту зазначала, що протокол обшуку в помешканні був складений з порушенням положень статей 104, 105 КПК, оскільки у протоколі відсутня повна інформація про те, який засіб технічної фіксації застосовувався при проведенні слідчої дії, та про носія інформації, на який здійснювався відеозапис обшуку. Також вказувала, що на доданому до протоколу флешносії відображено хід проведення двох різних слідчих дій.

У протоколі обшуку вказано, що фіксація обшуку здійснювалася камерою марки «Панасонік». Незазначення конкретної моделі цієї марки технічного засобу та технічного носія не нівелює самого факту застосування такого технічного засобу та змісту зафіксованої за допомогою цього технічного засобу інформації, яку місцевий суд досліджував безпосередньо, за участю сторін, які не висловлювали зауважень щодо невідповідності фіксації дійсному перебігу слідчої дії обшуку.

Закон не вимагає зазначення у протоколі про те, що до нього долучаються додатки. Технічний (цифровий) носій із записом, здійсненим під час проведення обшуку, як невід’ємний додаток, був долучений до протоколу обшуку та досліджувався судом. Той факт, що на флешносії зафіксовано декілька слідчих дій, не свідчить про недопустимість цього доказу, оскільки зафіксовані на ній слідчі дії (затримання і обшук) фактично є нерозривними в часі.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.08.2021 у справі № 726/394/20 (провадження № 51-1482км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98882026>.

Сторона захисту звертала увагу на порушення правил складання протоколу обшуку, проведеного в житлі, оскільки у ньому не було зазначено дані особи, яка проводила відеофіксацію цієї слідчої дії.

Відсутність у протоколі обшуку даних про те, хто саме здійснював відеозйомку, є несуттєвим та таким, що не дає підстав для визнання недопустимим доказу.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 08.12.2022 у справі № 182/324/17 (провадження № 51-373км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834117>.

Сторона захисту зазначала, що в протоколі обшуку помешкання відсутні будь-які відомості про проведення відеофіксації та не вказано технічних характеристик засобу фіксації та носія інформації, на якому зафіксовано процесуальну дію, а після проведення обшуку відеозапис переглянутий не був і в якості додатку до протоколу не долучався.

Якщо слідчий перед початком проведення обшуку інформував всіх присутніх про ведення відеофіксації слідчої дії за допомогою відеокамери,

вказавши його марку, і про збереження інформації на магнітний носій, при цьому зроблений відеозапис повністю відображає весь хід проведення обшуку та узгоджується з показами свідків, то відсутність в протоколі обшуку відомостей про проведення відеофіксації не є істотним порушенням. При цьому відсутність в протоколі обшуку технічних характеристик засобу фіксації та технічного носія не спростовують самого факту застосування такого технічного засобу та змісту зафіксованої інформації. Закон не вимагає зазначення у протоколі про те, що до нього долучаються додатки.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 729/700/21 (провадження № 51-3776км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115445761>.

Сторона захисту вказувала на те, що засудженого не було попереджено про фіксування технічними засобами проведеного у помешканні обшуку, відсутні дані про опечатування вилученого майна, відеозапис вказаної слідчої дії не був безперервним, у складеному протоколі відсутній підпис особи, яка проводила обшук, а тому зібрані докази є недопустимими.

Положеннями ст. 107 КПК не передбачено, в якій формі, усній чи письмовій, особи, які беруть участь у процесуальній дії, повідомляються про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії, тому відсутність підпису засудженого в цій частині протоколу не є підставою стверджувати, що його не було повідомлено про застосування технічних засобів.

Обов'язкової вимоги про зазначення в заключній частині протоколу даних про опечатування вилученого майна та про підписання опечатування пакетів усіма учасниками обшуку КПК не передбачено.

Перерви у відеофіксації з технічних причин (у зв'язку з заповненням пам'яті флешкартки і необхідністю її заміни), про що зазначено в самому протоколі та у відеозаписі до нього, а також відсутність у протоколі лише підпису особи, яка провела обшук, не можуть ставити під сумнів законність проведеної слідчої дії.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.07.2022 у справі № 727/7987/20 (провадження № 51-3891км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105505293>.

Сторона обвинувачення вважала необґрунтованим висновок апеляційного суду про недопустимість протоколу обшуку квартири через порушення безперервності відеозапису цієї слідчої дії.

Висновок про недопустимість протоколу обшуку житла є обґрунтованим, оскільки в матеріалах справи відсутня частина відеозапису цієї слідчої дії,

а саме безпосередньо моменту виявлення та вилучення слідчим грошових коштів у житлі останнього, який, до того ж, не надався стороні захисту для ознайомлення при виконанні вимог ст. 290 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.03.2020 у справі № 750/9855/16-к (провадження № 51-9831км18) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88401704>.

Вимоги до оформлення протоколів огляду, обшуку

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу обшуку, оскільки до підзахисного під час цієї слідчої дії були застосовані кайданки.

З матеріалів кримінального провадження видно, що обмеження в пересуванні було здійснено не з метою зібрання доказів, а з метою запобігти обвинуваченому вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку, оскільки він є військовим, має відповідну підготовку і міг чинити фізичні перешкоди особам, що проводили обшук.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 24.07.2025 у справі № 183/7067/22 (провадження № 51-859км25) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129148214>

Суд першої інстанції встановив, що в протоколі обшуку житла не зазначено марки, моделі, номерів, а також характерних ознак предметів, які були вилучені (шуруповертів, перфоратора, електродрелі, електрокабелів), а тому визнав цей протокол недопустимим доказом.

Протокол обшуку, в якому відсутні ідентифікаційні ознаки виявлених та вилучених речей (не зазначено марки, моделі, номера, а також характерних ознак, зокрема шуруповертів, перфоратора, електродрелі, електрокабелів), є недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 24.09.2020 у справі № 306/2629/17 (провадження № 51-2353км20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91855177>.

Суд першої інстанції зробив висновок про недопустимість відомостей, отриманих під час огляду місця події (автомобільної дороги), на тій підставі, що він проведений без ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів. Апеляційний суд оцінюючи спірний протокол огляду вважав його недопустимим, оскільки в ньому не зазначено, які технічні засоби використовувалися для кернування, які особи його здійснювали, а також відсутня інформація про фотографування, упакування та опечатування зразків за підписом слідчих, понятих та інших учасників цієї слідчої дії.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 159 КПК тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження

особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитись з ними, зробити їх копії та вилучити їх.

Автомобільна дорога, доступна для необмеженого кола осіб, тому не становить собою річ, доступ до якої вимагає спеціального дозволу її володільця або слідчого судді.

Недоліки оформлення протоколу самі по собі не дають підстав для висновку про недопустимість його результатів. Ці недоліки мали оцінюватися в контексті достовірності відомостей, відображених в протоколі, а також їх достатності для встановлення тих обставин, на які посилалася сторона обвинувачення, у сукупності з іншими представленими доказами.

Порушення порядку отримання доказів, передбаченого ст. 86 КПК, яке призводить до їх недопустимості, визначається правилами, передбаченими главою 4 § 1 КПК та іншими нормами КПК, в яких такі правила сформульовані. Однак не будь-яке формальне недотримання вимог кримінального процесуального закону при отриманні доказу автоматично тягне необхідність визнання доказу недопустимим. Закон зобов'язує суд дати оцінку доказу з точки зору його допустимості з урахуванням того, чи було допущено порушення КПК істотним та яким чином воно перешкоджало забезпеченню та реалізації прав і свобод особи.

Враховуючи значення в контексті цієї справи відповіді на питання, чи були повністю здійснені дорожні роботи, визначені договором, для оцінки доказового значення результатів цього огляду важливо також надати оцінку методиці, яку використав орган розслідування, коли обирав місце для вилучення зразків покриття.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.04.2024 у справі № 751/8678/21 (провадження № 51-4247км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118688990>.

Сторона захисту вказувала на те, що у протоколі огляду місця події відсутні дані про серії та номери вилучених грошових купюр, а на ілюстративній таблиці не зазначено їхнє місце фотографування. Також зазначала про нечіткість фотознімків, що не дозволяє встановити номери і серії купюр, які були вилучені на місці події.

Незазначення у протоколі огляду місця події серії та номерів вилучених грошових купюр, за обставин цієї справи, не ставить під сумнів в розрізі допустимості, ні протокол слідчої дії, ні самі грошові кошти, оскільки вони досить детально відображені у фототаблиці, що є додатком до цієї слідчої дії. На фототаблиці відображено місце, де вони були виявлені і самі

фотознімки є достатньої якості для ідентифікації на грошах номерів і серій купюр, які були вилучені на місці події.

Разом з тим, захисник не обґрунтував, яким чином номера і серії купюр за обставин цієї справи впливають на допустимість доказів.

До того ж, протокол огляду місця події проводився за участі потерпілого, тобто при його участі були виявлені та вилучені гроші, які очевидно не мають якихось певних відмінностей (крім серії і номера) від інших купюр, що введено в обіг в Україні. При цьому, як правильно зауважив апеляційний суд, враховуючи, що потерпілий не записував серії та номери наявних при ньому купюр, той факт, що слідчий не провів за участю потерпілого впізнання цих купюр не ставить під сумнів допустимість їх як доказів.

Не є істотним порушення вимог кримінального процесуального закону те, що слідчий не склав окремий протокол огляду грошей, які були вилучені під час огляду місця події.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 27.09.2023 у справі № 729/521/20 (провадження № 51-3349км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113867340>.

Сторона захисту зазначала, що протокол огляду місця події є недопустимим доказом, оскільки підпис спеціаліста, який брав участь в огляді, та час проведення слідчої дії у ньому були відсутні і з'явилися пізніше.

Протокол огляду місця події не може бути визнано недопустимим доказом лише з посиланням на те, що спеціаліст (у цьому провадженні спеціаліст, який здійснював фотографування) його несвоєчасно підписав. Окрім цього сторона захисту не ставила під сумнів інформацію, викладену у протоколі, тобто змістовно не оспорювала зміст протоколу цієї слідчої дії. Формальні зауваження, які не впливають на зміст проведеної слідчої дії, не можуть нівелювати доказ у цілому.

Окрім цього сторона захисту мала можливість з'ясувати у спеціаліста, який пізніше підписав протокол, чи він дійсно був під час проведення відповідної слідчої дії. Однак натомість захист вважав достатнім зацентрувати увагу суду на формальних неточностях, які, на думку суду, не можуть призвести самі по собі до визнання доказу з цих підстав недопустимим.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 572/1861/18 (провадження № 51-580км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647799>.

Захисник вказував, що огляд місця події є недопустимою слідчою дією, оскільки засуджений на момент його проведення був підозрюваним, однак протокол його

затримання складено не було, а сам протокол огляду місця події містить неточності щодо години проведення цієї слідчої дії.

У матеріалах кримінального провадження наявний протокол затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, яке відбулося після другого епізоду збуту особливо небезпечної психотропної речовини. За його змістом обвинуваченому було повідомлено підстави затримання, роз'яснено його права та проінформовано, що про затримання буде повідомлено регіональний центр правової допомоги. Факт складання самого протоколу затримання у службовому кабінеті слідчого у відділі поліції не є порушенням КПК та не спростовує викладених у протоколі обставин, до якого в обвинуваченого скарг і зауважень не було.

Також протокол без зауважень було підписано захисником, а його копія була вручена засудженому, про що свідчить підпис останнього.

Складання протоколу затримання підозрюваної особи після проведення огляду місця події не є порушенням вимог КПК та не зумовлює недопустимості цієї слідчої дії.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.09.2025 у справі № 639/668/24 (провадження № 51-1937км25) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130598080>

РОЗДІЛ V. ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду CD-R дисків із відеореєстратора свідка та камери зовнішнього спостереження перехрестя, на яких відображено події ДТП, посилаючись на отримання цих доказів у позапроцесуальний спосіб.

Сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК. А тому отримання в ході досудового розслідування на запит слідчого відеозапису з камер спостереження не суперечить вимогам закону.

У кримінальному провадженні свідок після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР добровільно видав слідчому відеозапис із відеореєстратора свого автомобіля, на якому було зафіксовано подію ДТП, що підтверджено його заявою. Згідно протоколу огляду цього диску, він був оглянутий слідчим та долучений до матеріалів

провадження в якості речового доказу. Відеозапис на CD-R диску з камери спостереження, який був отриманий безпосередньо слідчим та визнаний у справі речовим доказом, є допустимим доказом.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 11.04.2024 у справі № 754/14311/20 (провадження № 51-6173км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118393565>.

Сторона захисту вказувала на те, що протоколи огляду предметів (відеозаписів з нагрудних камер співробітників патрульної поліції та із реєстратора автомобіля патрульної поліції) є недопустимими доказами, оскільки були отримані слідчим без отримання тимчасового доступу до речей та документів.

КПК не вимагає від слідчого здійснювати збирання доказів виключно шляхом отримання тимчасового доступу до них. У разі, коли особа, у розпорядженні якої знаходяться речі, документи та інші матеріали, які мають доказове значення для встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення, висловлюючи своє волевиявлення, добровільно надає їх слідчому, це не свідчить про здобуття таких доказів органом досудового розслідування у позапроцесуальний спосіб та не є підставою для визнання їх недопустимими.

У кримінальному провадженні оглянуті слідчим відеозаписи з нагрудних камер співробітників патрульної поліції та відеозаписи із реєстратора автомобіля патрульної поліції були добровільно надані працівниками патрульної поліції, що не суперечить правилам та порядку збирання доказів, визначеному у ст. 93 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 596/509/22 (провадження № 51-4206км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985494>.

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду транспортного засобу як речового доказу, на який було накладено арешт, через відсутність дозволу суду на проникнення до автомобіля.

У випадку, коли автомобіль у передбаченому КПК порядку визнаний речовим доказом та ухвалою суду на нього накладено арешт, то огляд транспортного засобу, який відбувся на майданчику відділку поліції, дозволу суду на проникнення до автомобіля не потребує.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.09.2023 у справі № 177/225/21 (провадження № 51-1927км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967452>.

РОЗДІЛ VI. ОБШУК, ОГЛЯД І СУМІЖНІ СЛІДЧІ ДІЇ, ЇХНІ ВІДМІННОСТІ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

Огляд чи обшук житла?

Сторона захисту вказувала на недопустимість огляду місця події (житла), де було виявлено труп, оскільки він був проведений із порушенням вимог КПК без добровільної згоди власника та ухвали слідчого судді.

Для встановлення того, чи був протокол огляду місця події допустимим як доказ у кримінальному провадженні, необхідно визначити законодавчо встановлені підстави, порядок та умови, необхідні для його збирання, саме на той час, коли він був зафіксований і одержаний. Якщо слідчим був порушений порядок його збирання, такий доказ не може вважатись допустимим і бути підставою для прийняття процесуальних рішень.

Так, обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду за наявності ймовірних даних про те, що розшукуване приховане в певному місці чи в певної особи. У той же час підставою для проведення огляду місця події слугує інформація про вчинення кримінального правопорушення, зафіксована у певній процесуальній формі.

У кримінальному провадженні підставою для проведення огляду місця події (житла) стало повідомлення про смерть особи, зокрема про виявлення чоловіка без ознак життя. Для того, щоб здійснити перевірку вказаної інформації та з'ясувати обставини події, було здійснено огляд житлового будинку, в ході якого виявлено труп потерпілого з ознаками насильницької смерті.

Місце виявлення трупа завжди вважається місцем події незалежно від того, де настала смерть певної людини. Зазначена слідча дія була невідкладною, здійснювалася з метою перевірки отриманої інформації. При цьому в матеріалах справи наявна згода володільця житла на проведення такого огляду. Тому висновки судів, що зазначена слідча дія була невідкладною, здійснювалася з метою перевірки отриманої інформації, є правильними.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 29.08.2023 у справі № 378/856/21 (провадження № 51-2067км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113148651>.

Аналогічна правова позиція: постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 24.11.2023 у справі № 607/7244/22 (провадження № 51-5300км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115283225>.

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу обшуку житла, проведеного за місцем виявлення трупа, у зв'язку із численними порушеннями правил проведення цієї слідчої дії, однак апеляційний суд вказав, що у кримінальному провадженні, незважаючи на назву складеного документу, було проведено не обшук, а огляд місця події, а тому складений протокол є допустимим доказом.

Виходячи зі змісту складеного процесуального документа та відеозапису до нього, слідча (розшукова) дія проводилася у житловому будинку, де був виявлений труп чоловіка з ознаками насильницької смерті. У протоколі докладно описана обстановка у будинку з позначенням з яких приміщень складається будівля і де знаходиться тіло потерпілого. Слідчим не проводилось відшукування будь-яких матеріальних об'єктів, невидимих у ході огляду. Вказане свідчить, що під час проведення слідчої (розшукової) дії проводилися дії, які притаманні огляду місця події, а не обшуку.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.02.2024 у справі № 372/1529/21 (провадження № 51-5457км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117277454>.

Суд апеляційної інстанції визнав недопустимими доказами протокол огляду місця події та інші похідні докази у провадженні, оскільки під його видом було проведено обшук житла, який здійснено до внесення відомостей до ЄРДР.

Підставою для проведення огляду місця події слугує інформація про вчинення кримінального правопорушення, зафіксована у певній процесуальній формі. Без наявності такої інформації проведення огляду місця події не допускається.

Натомість у матеріалах кримінального провадження відсутні будь-які дані, які були підставою для проведення огляду місця події. Крім того слідчий провів огляд кімнати будинку без згоди на проникнення в дане житло та за відсутності підстав для проникнення до цього житла, оскільки будь-які дані про те, що у вказаному місці було вчинено або вчиняється злочин були відсутні.

В подальшому відомості про вчинення кримінального правопорушення були внесені до ЄРДР на підставі усної заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення, тобто після проведення огляду місця події. Проте, чия це була усна заява, не зазначено. Надалі слідчий суддя ухвалою задовольнив клопотання слідчого про надання дозволу на проведення обшуку в кімнаті через невідкладність з метою відшукування речей, які мають безпосереднє значення для досудового розслідування, і надав слідчому дозвіл на проведення обшуку з метою виявлення та фіксації

відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування та вилучення речових доказів.

За таких обставин слідчим було проведено не огляд місця події, а обшук, і ця дія відбулася до внесення відомостей в ЄРДР, отже, наркотичні засоби вилучено з порушенням процедури отримання, тобто незаконно. Тому протокол огляду місця події є недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.09.2023 у справі № 310/9084/19 (провадження № 51-6301км20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722049>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817364>.

Сторона захисту зазначала про те, що органом досудового розслідування під проведенням оглядом місця події (житла) було приховано дійсний обшук, оскільки під час нього вилучено особисті речі засудженого.

Положенням ч. 5 ст. 237 КПК встановлено, що при проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу.

Вказаною нормою не встановлено заборони для особи, яка проводить огляд, вилучати речі та документи, які мають значення для кримінального провадження, у випадку, якщо в поле зору слідчого потрапили предмети, які, на його переконання, несуть в собі доказове значення. Саме по собі вилучення названих предметів ще не свідчить про те, що органом досудового розслідування проводився обшук, а не огляд.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.11.2021 у справі № 281/128/19 (провадження № 51-4536км19) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101029201>.

Огляд чи обшук транспортного засобу?

Сторона захисту вказувала на недопустимість результатів огляду місця події (території лісового урочища), оскільки вважає, що фактично було проведено обшук транспортного засобу.

У кримінальному провадженні об'єктом огляду була територія урочища, де були виявлені пеньки дерев, трактор, до якого прикріплено дві колоди дерева та саморобний причіп, на якому знаходилася деревина різних порід та бензопила. Слідчий проводив візуальний огляд лісової місцевості, де було скоєно кримінальне правопорушення. Такий огляд був достатнім, аби констатувати наявність на причепі деревини та прикріплених ланцюгом до трактора двох колод дуба. Відтак відсутні підстави стверджувати, що слідчим проводився обшук, а не огляд.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.10.2023 у справі № 733/1501/21 (провадження № 51-2890км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114653925>.

Сторона захисту вказувала, що органом досудового розслідування було здійснено проникнення до транспортного засобу та житла засудженого без його добровільної згоди і під виглядом огляду місця події провели обшук, а тому результати цієї слідчої дії є недопустимими.

У кримінальному провадженні перед початком огляду місця події було виявлено автомобіль, який фігурував у заяві про вчинення кримінального правопорушення, і в цьому транспортному засобі перебував засуджений. Після роз'яснення останньому прав, передбачених ст. 42 КПК, він у присутності понятих добровільно повідомив, що зберігає в автомобілі та житлі викрадене в потерпілого майно, добровільно передав слідчому ноутбук і зарядний пристрій зі свого автомобіля, а також указав місце свого проживання і, перебуваючи в квартирі, передав викрадені у потерпілого грошові кошти, що зафіксовано в протоколах огляду та додатках до них у вигляді фотознімків і відеозаписів. Добровільність згоди на огляд автомобіля і житла зафіксована в його письмових заявах, які містяться в матеріалах кримінального провадження.

Зазначені дії проведено в обсязі, необхідному для досягнення мети огляду, визначеної положеннями ч. 1 ст. 237 КПК, натомість дії, які були би характерні для обшуку, не вчинялися, оскільки фактично проведено лише огляд та вилучення добровільно виданих речей і грошових купюр, а вторгнення у сферу особистих прав та інтересів громадян, як і відшукування майна та його примусового вилучення, під час цих слідчих дій не здійснювалося.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.03.2024 у справі № 756/8642/19 (провадження № 51-5363км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118071581>.

Сторона захисту вказувала, що під видом огляду місця події фактично проводився обшук автомобіля, який було легалізовано ухвалою суду через 3 дні. Крім того, слідча дія проведена до внесення відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР, які в порушення ст.214 КПК внесено на наступний день.

Обшук та огляд слід чітко відмежовувати з огляду на порядок їх проведення. У кримінальному провадженні підставою для проведення огляду місця події було повідомлення лісничого про вчинення кримінального правопорушення та про затримання ним двох осіб, які займались незаконною порубкою лісу на території урочища.

На підставі вказаної заяви, працівниками поліції було проведено огляд місця події, а саме ділянки місцевості, під час якого виявлено автомобіль разом з причіпом відкритого типу, в якому виявлено 23 відрізки стовбура дерева зі слідами механічного зпилу. Таким чином, вказана слідча дія була невідкладною, оскільки здійснювалась одразу після скоєння злочину, до внесення відомостей в ЄРДР. Відомості про кримінальне правопорушення було внесено до ЄРДР не пізніше 24 годин з моменту повідомлення про вчинення злочину, що повністю відповідає вимогам ст.214 КПК.

Щодо огляду автомобіля, то він проводився за добровільною письмовою згодою володільця, що підтверджено його заявою. Враховуючи ту обставину, що в багажному відділенні вказаного автомобіля знаходились 6 відрізків стовбура дерева, їх виявлення та огляд були неможливі без відкриття багажника.

Тому, для здійснення судового контролю після фактичного обшуку, слідчий звернувся до слідчого судді із клопотанням про надання дозволу на проведення обшуку автомобіля, яке ухвалою слідчого судді було задоволено.

За правилами ч.3 ст. 233 КПК для слідчого, дізнавача, прокурора передбачено імперативний обов'язок невідкладно, після проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді, звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку.

Натомість закінчення строку виконання обов'язку не спричиняє його припинення. Обов'язкова дія повинна бути виконана і після закінчення строку, крім випадків, коли виконання обов'язку призведе до порушення процесуальних прав учасників провадження.

У кримінальному провадженні слідчий звернувся до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку через три дні. Цього ж дня слідчий суддя постановив ухвалу про задоволення вказаного клопотання. Отже, органом досудового розслідування хоча й було допущено порушення правил КПК під час звернення до слідчого судді із відповідним клопотанням про обшук, однак в даному випадку це порушення не могло вважатися істотним.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.09.2023 у справі № 177/225/21 (провадження № 51-1927км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967452>.

Сторона обвинувачення стверджувала про допустимість доказу – протоколу огляду транспортного засобу, в ході якого в боксі спеціального майданчика для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів був оглянутий

автомобіль без ухвали слідчого судді та згоди власника на проведення такого огляду.

Основною метою обшуку як слідчої дії є саме відшукування певних предметів чи відомостей, встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. При цьому обшук у будь-якому випадку пов'язаний із проникненням до житла чи іншого володіння особи. Огляду як слідчій дії також властиві певні ознаки, притаманні обшуку, зокрема, він спрямований на виявлення та фіксацію певних відомостей про кримінальне правопорушення. Однак огляд не завжди пов'язаний із проникненням до житла чи іншого володіння особи, а тому не завжди спричиняє втручання у право на недоторканість житла чи іншого володіння.

У цьому провадженні засуджений написав заяву слідчому, в якій зазначив, що надає згоду на огляд належного йому автомобіля у зв'язку з ДТП. Згідно протоколу огляду місця події ДТП спочатку було оглянуто місце ДТП та здійснено огляд автомобілів, у результаті якого було встановлено їхні зовнішні пошкодження. При цьому, під час огляду автомобілів з них нічого не вилучалося. Наведене свідчить, що метою цього огляду була фіксація слідів кримінального правопорушення шляхом візуального обстеження обох транспортних засобів як предметів, що зберегли на собі його сліди, без проникнення до них чи вилучення з цих автомобілів будь-яких предметів.

Після проведення огляду на місці ДТП, вказані автомобілі було направлено на майданчик тимчасового утримання, де в боксі було проведено огляд автомобіля вже за участю спеціаліста – електрика-діagnostика і двох понятих.

Отже, повторної згоди власника вказаного транспортного засобу на проведення огляду автомобіля не було потрібно, а тому не має підстав вважати, що огляд слідчим автомобіля було здійснено з порушенням вимог ст. 233 КПК.

Крім того, проведення огляду автомобіля у боксі за участю спеціаліста – електрика-діagnostика узгоджується з положеннями ч. 3 ст. 237 КПК, оскільки слідчий вправі запросити спеціаліста з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань.

Отже, складений протокол огляду автомобіля, проведеного за участю спеціаліста, є допустимим доказом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 676/2054/17 (провадження № 51-2901км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757657>.

Сторона захисту зазначала, що з метою вилучення грошових коштів під видом огляду місця події фактично було проведено обшук автомобіля.

Факт відкриття органом досудового розслідування (окрім візуального огляду автомобіля) різних секцій та багажного відділення, за відсутності предметів, які становлять інтерес для кримінального провадження, не вказує сам по собі на порушення. Оскільки грошові кошти та імітаційні засоби виявлені на сидінні в салоні відкритого автомобіля без відкриття закритих відділень, схованок (тих дій, які можуть бути кваліфіковані як обшукові), то підстав вважати складений протокол огляду місця події недопустимим доказом немає.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 04.10.2022 у справі № 752/7440/18 (провадження № 51-1815км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106661447>.

Огляд транспортного засобу під час проведення експертизи

У кримінальному провадженні було призначено інженерно-транспортну експертизу, під час виконання якої експертом було застосовано методи візуального огляду, випробування на місці та поелементної діагностики автомобіля. Сторона захисту стверджувала, що експерт, виконуючи експертизу, без дозволу слідчого судді проник до автомобіля, та вважала, що таким чином здійснив його обшук, що є істотним порушенням вимог КПК і тягне визнання отриманого доказу недопустимим.

Під час здійснення дослідження експерт застосував метод візуального огляду автомобіля, випробування його на місці та провів поелементну діагностику. У той же час обшук проводиться для виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Враховуючи, що при проведенні експертизи дій, характерних для обшуку, не здійснювалося, а проводилось виключно дослідження технічного стану автомобіля, тому такі дії не свідчать про проведення обшуку.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 11.03.2024 у справі № 459/3664/18 (провадження № 51-5762км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117686979>.

Огляд предметів чи їх впізнання?

Сторона захисту вказувала на недопустимість протоколу огляду предметів, оскільки в ході вказаної слідчої дії особою, яка брала участь у його проведенні,

було надано пояснення, які занесені до протоколу, що свідчить про те, що під виглядом вказаної слідчої дії було проведено впізнання.

У кримінальному провадженні огляд предметів було здійснено слідчим за участю понятих та малолітньої особи, її законного представника, психолога, експерта криміналіста. Були оглянуті речі, вилучені в ході огляду місця події (приміщення), і малолітня особа добровільно надала свої пояснення, які відображено у протоколі огляду предметів. Колегія суддів зауважила, що КПК не забороняє надавати учасникам кримінального провадження, які беруть участь в огляді предметів, відповідні пояснення. Таким чином, відсутні підстави вважати, що під виглядом огляду предмету було проведено впізнання.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.09.2023 у справі № 165/93/22 (провадження № 51-3601км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113927796>.

Обшук, огляд чи поверхнева перевірка особи?

У кримінальному провадженні особу зупинили працівники поліції та доставили до відділку, у приміщенні якого проведено огляд місця події та вилучено у особи наркотичні засоби, тобто вказана слідча дія була проведена через деякий час (через 3 години) після викриття засудженого працівниками поліції у вчиненні кримінального правопорушення. Сторона захисту вказувала, що оскільки на момент проведення даної слідчої дії засуджений вже мав статус підозрюваного, а тому слідчий був зобов'язаний скласти протокол затримання, роз'яснити йому процесуальні права, у тому числі право на захисника та на відмову від свідчень проти себе. Вказаних вимог кримінального процесуального законодавства слідчим під час проведення зазначеної слідчої дії дотримано не було, а тому протокол огляду місця події є недопустимим доказом.

Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Фактично затриманою вважається особа і у тому випадку, якщо вона за вимогою працівників поліції вимушена разом із ними проїхати до відділку поліції. Огляд місця події, який проведений після прибуття до приміщення поліції, фактично є обшуком особи під час її затримання.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.08.2023 у справі № 759/9995/19 (провадження № 51-3114км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112967479>.

Сторона захисту вказувала на недопустимість даних, що містяться у протоколі огляду місця події, оскільки при вилученні в нього викрадених речей, працівниками поліції фактично було проведено не поверхневий огляд,

а особистий обшук, який необхідно проводити після початку досудового розслідування, а речі були вилучені під час огляду місця події без складання протоколу про його затримання.

Поліція може застосовувати такий превентивний захід як поверхнева перевірка і огляд.

Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу. Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено, або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб, а тому дії працівників поліції відповідали вимогам Закону України «Про національну поліцію», а отже, в даному випадку права засудженого не порушені працівниками поліції, які діяли в межах наданих їм повноважень.

Під час кримінального процесу вживаються всі можливі заходи для того, щоб речові докази не зазнали будь-якого впливу (особливо з боку зацікавлених осіб). Мету убезпечення речових доказів від впливу особи має й поверхневий огляд особи негайно після її затримання.

Отже, протокол огляду місця події та похідні від нього докази є належними та допустимими.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.05.2023 у справі № 750/8641/20 (провадження № 51-771км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110749409>.

У кримінальному провадженні інспектором поліції під час патрулювання виявлено підозрілу особу, яка на запитання про наявність заборонених предметів повідомила, що є наркотичні засоби у сумці та добровільно показала її вміст. Це стало підставою для виклику слідчо-оперативної групи з метою фіксації кримінального правопорушення. Під час огляду місця події, предметом якого була ділянка місцевості, на якій помічено чоловіка, останній добровільно надав для огляду та вилучення наркотичного засобу. Суди попередніх інстанцій вказали, що таким чином відбулося затримання засудженого із його оглядом, а тому протокол огляду місця події є недопустимим.

Оскільки обвинувачений добровільно видав працівникам поліції наркотичний засіб, який в подальшому вилучений за результатами проведення огляду місця події, то такий огляд не має ознак особистого огляду та обшуку особи. У такому випадку огляд місця події міг бути

проведений до внесення відомостей до ЄРДР та не потребував легалізації шляхом звернення до слідчого судді.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.02.2023 у справі № 759/14053/19 (провадження № 51-3715км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108893292>.

Сторона захисту вказувала на недопустимість даних, що містяться у протоколі огляду місця події, оскільки працівниками поліції фактично було проведено не огляд місця події, а особистий обшук засудженого, під час якого вилучено мобільний телефон.

Якщо мобільний телефон у момент його виявлення знаходився у руках особи, що було явним і очевидним, і це виключало потребу у проведенні будь-яких дій по його відшукуванню, тобто у проведенні обшуку, крім того особа без будь-якого примусу (добровільно) видала його працівникам поліції, то у такому разі відсутні підстави вважати, що під виглядом огляду місця події був проведений особистий обшук особи.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 30.06.2022 у справі № 754/10615/17 (провадження № 51-787км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105078713>.

Огляд мобільного телефону чи зняття інформації з електронних інформаційних систем?

Сторона захисту стверджувала про те, що під час досудового розслідування було здійснено незаконний (без ухвали слідчого судді) доступ до відомостей з електронних інформаційних мереж, який оформлено як протокол огляду мобільного телефону.

У кримінальному провадженні інформація, яка була наявна в мобільному телефоні, була досліджена шляхом включення телефону та огляду фотографій і текстових повідомлень, які в ньому знаходились та доступ до яких був наданий власником добровільно. Таким чином орган досудового розслідування провів огляд предмета - телефона та оформив його відповідним протоколом, який складений з дотриманням вимог кримінального процесуального закону.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.02.2024 у справі № 208/3704/22 (провадження № 51-3152км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117277325>.

Сторона захисту зазначала, що в результаті огляду мобільного телефона дані здобуто внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, оскільки їх отримано без згоди обвинуваченого та без ухвали слідчого судді.

У ході особистого обшуку обвинуваченого, проведеного після його затримання, у нього було вилучено мобільний телефон. Надалі цей телефон був визнаний речовим доказом та згідно з ухвалою слідчого судді на нього був накладений арешт.

Отже, сторона обвинувачення отримала телефон у своє володіння в результаті законно проведеного обшуку, обставини якого не дають підстав для визнання даних з цього телефону недопустимим доказом, тому ККС не вважає, що вимагався окремий дозвіл на доступ до інформації, яка містилася в ньому.

Під час судових засідань засуджений зазначав, що добровільно надав правоохоронним органам коди доступу до свого мобільного телефона, що, у свою чергу, свідчить про надання ним згоди на доступ до інформації, яка містилася в його телефоні.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 686/20198/22 (провадження № 51-565км25) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309294>

Слідчий експеримент чи огляд місця події?

Сторона захисту вказувала, що під час огляду місця події працівники поліції фактично провели слідчий експеримент, оскільки засуджений під час огляду вказував на місця, де зроблено закладки.

Оскільки під час слідчої дії засуджений добровільно у присутності захисника самостійно показував працівникам поліції місця зроблених ним закладок, де він зберігав психотропні речовини, і де вони були виявлені та вилучені, то це свідчить про проведення огляду місця події, а не слідчий експеримент у контексті ст. 240 КПК.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.05.2023 у справі № 127/19705/20 (провадження № 51-3904км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110749418>.

РОЗДІЛ VII. ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ, ОБШУКУ

Апеляційний суд дійшов висновку про порушення під час обшуку службового кабінету права засудженого на захист, оскільки останньому на його вимогу не було надано захисника, внаслідок чого докази, отримані за результатами обшуку, визнано недопустимими. За твердженням сторони захисту, участь захисника в обшуку була формальною, адже він з'явився наприкінці цієї слідчої дії, коли вже було вилучено гроші та відібрано змиви з долонь, що підтверджується змістом протоколу обшуку.

Відсутність захисника під час огляду кабінету, особистого обшуку і освідчування засудженого не тягне за собою недопустимість доказів, отриманих під час цих слідчих дій.

Зокрема, для оцінки допустимості показань, отриманих від підозрюваної особи під час слідчих дій, визначальним є дотримання права особи зберігати мовчання і, як гарантія цього права, забезпечення права бути представленим захисником. При цьому враховується, що жодні відомості, які були повідомлені затриманою особою в ході обшуку, не були використані під час судового розгляду і не бралися до уваги судом при оцінці обставин справи.

Підходи до оцінки допустимості показань і допустимості доказів, які хоча й можуть бути отримані примусово, але існують незалежно від волі особи, як, наприклад, документи, зразки дихання, крові, сечі або тканин тіла для проведення експертизи, суттєво відрізняються від оцінки показань особи. Фактори, які можуть зумовити недопустимість показань особи, можуть не мати впливу на допустимість доказів, які мають зовсім іншу природу.

Таким чином, хоча при проведенні слідчих дій в кабінеті після затримання особи не був присутній захисник, немає підстав вважати, що виявлені речові докази були отримані саме внаслідок відсутності адвоката у значенні ч. 1 ст. 87 КПК, оскільки присутність чи відсутність адвоката не могла вплинути на їх властивості.

Не у всіх випадках порушення навіть фундаментальних прав і свобод особи під час кримінального провадження має прямий вплив на дотримання гарантій справедливого судового розгляду, зокрема й на допустимість доказів, і не будь-яке формальне недотримання вимог кримінального процесуального закону при отриманні доказу автоматично тягне необхідність визнання його недопустимим.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.09.2023 у справі № 521/18533/15-к (провадження № 51-3013км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722500>.

Суди попередніх інстанцій визнали недопустимим докази, отримані за результатами проведення обшуку житла, у зв'язку з тим, що прокурор не роз'яснив дружині виправданого, яка приймала участь у обшуку, її право на правову допомогу та можливості забезпечення під час обшуку присутності адвоката. Також визнано допущення прокурором порушення вимог ст. 227 КПК, оскільки не забезпечив участь законного представника, педагога або психолога малолітній дитині, яка була присутня в місці проведення обшуку, і що відеозапис обшуку проводився не безперервно.

За вимогами ч. 1 ст. 236 КПК прокурор зобов'язаний допустити на місце його проведення захисника чи адвоката. У той же час зазначені положення не містять обов'язку прокурора або слідчого роз'яснювати особі, у якій проводиться обшук, її права на правову допомогу.

Хоча при проведенні слідчих дій не був присутній захисник немає підстав вважати, що виявлені речові докази були отримані саме внаслідок відсутності адвоката у значенні ч. 1 ст. 87 КПК, оскільки присутність чи відсутність адвоката не могла вплинути на властивості цих доказів. Також не встановлено як перерва у відеозапису позначилася на достовірності результатів цього обшуку.

Під час проведення обшуку присутня малолітня дитина не була його учасником. Враховуючи зазначене, а також те, що під час проведення обшуку поряд з цією малолітньою особою знаходилася її мати, законний представник, під час цієї слідчої дії порушень ст. 227 КПК допущено не було.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.01.2024 у справі № 725/1375/19 (провадження № 51-4334км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116993773>.

Захисник стверджував, що під час проведення огляду місця події (частини лісу) обвинуваченому не було роз'яснено право на правову допомогу.

Як видно з протоколу огляду місця події, учасникам роз'яснено їхні права. Свідки в суді підтвердили, що слідчий зачитував права та обов'язки на початку і наприкінці слідчої дії, а обвинувачений був поряд, і жодних зауважень від нього не надходило.

Крім того, ст. 237 КПК не містить обов'язку слідчого, прокурора чи іншої службової особи для забезпечення присутності під час проведення огляду захисника чи адвоката. Натомість закон передбачає лише те, що «слідчий, прокурор не має права заборонити учасникам огляду користуватися правовою допомогою адвоката або представника. Слідчий, прокурор зобов'язаний допустити такого адвоката або представника до огляду / обшуку на будь-якому етапі його проведення». Хоча законодавець створює умови для участі осіб, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені, а також захисника чи адвоката під час проведення огляду / обшуку, він не передбачає, що така участь є суворо обов'язковою з огляду на специфіку цієї слідчої дії.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.10.2025 у справі № 385/1219/23 (провадження № 51-5695км24) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129961907>

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду місця події з додатком (відеозаписом) у зв'язку з порушенням вимог ст. 227 КПК – проведення слідчих дій з неповнолітнім без присутності його представника.

Як вбачається з протоколу огляду місця події, такий огляд проводився за участю неповнолітнього, двох понятих, працівників поліції та спеціаліста. Як свідчить відеозапис цієї слідчої дії, учасникам огляду, в тому числі неповнолітньому, не роз'яснювалися їхні права та обов'язки як учасникам слідчої (розшукової) дії, що свідчить про порушення вимог ч. 3 ст. 223 КПК.

Проведення огляду місця події за участю неповнолітнього відбулося без залучення законного представника, тим більше – на відеозаписі цієї слідчої дії зафіксовано, як слідчий з'ясовував у неповнолітнього обставини вчинення цього кримінального правопорушення та його позицію щодо вчиненого, що є неприпустимим.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 227 КПК при проведенні слідчих дій за участю неповнолітньої особи забезпечується участь законного представника. Особливості проваджень щодо неповнолітніх у кримінальному процесі визначено положеннями ч. 4 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, згідно з якою стосовно неповнолітніх процес повинен бути таким, щоб враховувались їх вік і бажаність сприяння їх перевихованню.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 29.08.2024 у справі № 449/570/20 (провадження № 51-2487км24) - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121472520>

Сторона захисту вказувала про порушення права на захист засудженого під час обшуку, оскільки у кримінальному провадженні участь захисника була обов'язковою, однак під час проведення вказаної слідчої дії не було забезпечено присутність адвоката.

КПК не містить положення про обов'язкову участь захисника під час обшуку, у тому числі у кримінальному провадженні, у якому участь захисника є обов'язковою згідно з вимогами статей 49, 52 КПК. Тобто навіть обов'язкова участь захисника у кримінальному провадженні за КПК не передбачає обов'язкової участі цього захисника в усіх без винятку слідчих діях.

Разом з тим, у цьому кримінальному провадженні, обшук за місцем проживання обвинуваченого здійснено на підставі ухвали слідчого судді. Перед проведенням слідчої дії обвинуваченому вручено пам'ятку про права особи, в якій проводиться обшук або чий права обмежуються у зв'язку з проведенням обшуку, що підтверджується його підписом. Після

проведення слідчої дії останнього було затримано в порядку ст. 208 КПК, про що складено протокол, вручено пам'ятку про процесуальні права та обов'язки підозрюваного, та направлено доручення в регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги, на підставі якого обвинуваченому було призначено захисника. Таким чином, право обвинуваченого на захист порушено не було.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.12.2023 у справі № 212/487/22 (провадження № 51-2040км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115822284>.

Засуджений зазначав, що огляд місця події та обшук у квартирі за місцем його проживання було здійснено за відсутності захисника.

Системний аналіз ч. 1 ст. 223, ч. 1 ст. 234 ч. 1 ст. 236, ч. 3 ст. 237 КПК свідчить про те, що питання щодо присутності підозрюваного та його захисника під час проведення слідчих дій, за винятком слідчих дій, під час яких можуть бути обмежені або порушені права та законні інтереси особи, належать до компетенції органу досудового розслідування і вирішення цих питань є правом такого органу, а не обов'язком.

Огляд місця події та обшук здійснювалися за відсутності засудженого та його захисника. При цьому за їх результатами було складено відповідні протоколи, які були визнані судом першої інстанції допустимими й покладені в основу обвинувального вироку.

Разом з тим засуджений не навів будь-яких доводів, які б свідчили про те, що під час вказаних слідчих дій могли бути обмежені або порушені його права і законні інтереси, а також не вказав даних про те, що захисник, з огляду на те, що слідчий чи прокурор зобов'язані саме допустити захисника до проведення слідчої дії, а не забезпечити його обов'язкову участь, був позбавлений можливості бути присутнім у ході слідчих дій.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.01.2025 у справі № 357/12623/21 (провадження № 51-2720км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124754858>.

Суд першої інстанції визнав протокол обшуку службового кабінету недопустимими доказом, оскільки учасникам слідчої дії не було роз'яснено їхні права.

Відсутність фактичного роз'яснення прав та обов'язків учасникам слідчої (розшукової) дії визнається порушенням вимог ч. 3 ст. 223 КПК. Проте, вирішуючи питання про визнання результатів обшуку недопустимими слід виходити з того, чи була надана можливість учасникам слідчої (розшукової) дії реалізувати свої права.

У кримінальному провадженні учасникам обшуку була надана реальна можливість користуватися такими правами, а тому висновок суду першої інстанції є безпідставним.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 02.09.2020 у справі № 750/10813/15-к (провадження № 51-1428км18) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91367200>.

Захисник вказував, що під час обшуку житла засудженого слідчим не було забезпечено своєчасне прибуття особи, уповноваженої законом на надання безоплатної вторинної правової допомоги, що є порушенням права засудженого на захист під час проведення вказаної слідчої дії.

Слідчий, прокурор не зобов'язані забезпечувати присутність захисника під час проведення обшуку житла, участь якого під час проведення цієї слідчої дії не є обов'язковою, однак слідчий, прокурор не має права заборонити учасникам обшуку користуватися правовою допомогою адвоката або представника та зобов'язаний допустити такого адвоката або представника до обшуку на будь-якому етапі його проведення.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.09.2023 у справі № 404/2409/20 (провадження № 51-2742км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>.

Сторона захисту стверджувала, що під час проведення обшуку службового кабінету засуджена уже була затриманою особою, оскільки працівниками правоохоронних органів їй було заборонено покинути приміщення.

Обмеження в пересуванні засудженої під час обшуку не може свідчити про фактичне затримання особи як підозрюваної у вчиненні злочину, оскільки таке обмеження здійснюється відповідно до ч. 3 ст. 236 КПК, яка надає слідчому, прокурору право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.12.2022 у справі № 754/10882/17 (провадження № 51-1223км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107938586>.

РОЗДІЛ VIII. ПОРЯДОК ЗАЛУЧЕННЯ ПОНЯТИХ ТА ІНШИХ ОСІБ ДО ОГЛЯДУ, ОБШУКУ, ОСВІДУВАННЯ

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду місця події, оскільки на вказаній слідчій дії, а також під час проведення слідчого експерименту зі свідком брали участь одні і ті ж самі поняті. Крім того у протоколі огляду місця події не зазначено серії та номерів вилучених грошових купюр.

Присутність одних і тих самих понять, не вказує на одночасне проведення слідчих дій, які були проведені в різний час, хоча і в один і той же день, з фіксуванням на технічні носії. Норми процесуального закону не містять застережень щодо обов'язкового залучення різних понять при проведенні слідчих дій, зокрема й тих, що проводяться в один день через незначний проміжок часу.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 27.09.2023 у справі № 729/521/20 (провадження № 51-3349км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113867340>.

Судами попередніх інстанцій зроблено висновок про недопустимість протоколу обшуку, оскільки до початку проведення вказаної слідчої дії не були залучені поняті.

За змістом ст. 87 КПК недотримання встановленого КПК порядку проведення окремих процесуальних дій є істотним порушенням, оскільки призводить до порушення прав та свобод людини і, як наслідок, до визнання доказів недопустимими. До таких порушень можна віднести, зокрема, порушення вимог ч. 7 ст. 223 цього Кодексу щодо обов'язкового запрошення понять при проведенні визначених законом слідчих дій, у тому числі обшуку житла.

Враховуючи показання свідків, які підтвердили, що вони були запрошені в якості понять вже після початку проведення цієї слідчої дії, відеозапису з камер спостереження, які підтверджують даний факт, суди правильно зазначили, що обвинувачений у даному випадку був позбавлений контролю за діями працівників правоохоронних органів через обмеження його свободи, у той час як останні мали реальну можливість внаслідок цих обставин вільно пересуватися по домоволодінню.

Порушення вимог щодо обов'язкового запрошення понять при проведенні обшуку житла особи відноситься до істотних порушень процесуального закону, оскільки під час цієї слідчої дії були істотно порушені права та свободи обвинуваченого, гарантовані Конституцією та законами України. Тому протокол обшуку обґрунтовано визнано недопустимим доказом, а також похідні від нього докази.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 12.10.2023 справі № 761/44670/16-к (провадження № 51-765км20) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114259121>.

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколу огляду місця події, проведеного в під'їзді будинку, оскільки він був проведений без залучення понять.

Участь понятих у проведенні огляду місця події, здійснений у під'їзді поза межами житла чи іншого володіння особи, є обов'язковою відповідно до статей 237, 223 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 639/3154/18 (провадження № 51-1740км21) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115617701>.

Сторона захисту вказувала на недопустимість протоколу огляду автомобіля, оскільки він проведений без участі понятих.

Протокол, складений за результатами огляду, проведеного на території відділку поліції в гаражі, куди автомобіль було направлено після огляду місця ДТП, є допустимим доказом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.02.2024 у справі № 564/138/18 (провадження № 51-7312км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117105884>.

Захисник зазначав про недопустимість протоколу огляду місця події (місця ДТП), оскільки під час його проведення було виявлено труп, однак незважаючи на це поняті не були присутні постійно.

Участь понятих не є обов'язковою під час огляду місця події, де був виявлений труп, якщо його огляд за правилами ст. 238 КПК не проводився, а лише зазначено його місце розташування та речі, у які він був одягнений.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 07.06.2023 у справі № 707/728/19 (провадження № 51-3489км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111487232>.

Сторона захисту вказувала на те, що під час проведення огляду місця події на відеозаписі зафіксовано відсутність понятих, а тому результати такого огляду є недопустимими.

Тимчасова відсутність в кадрах відеозапису понятих при проведенні огляду місця події не є істотним порушенням і не може бути самостійною підставою для визнання фактичних даних складеного протоколу недопустимими.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.05.2024 у справі № 337/4505/20 (провадження № 51-885км24) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119367876>.

Сторона захисту стверджувала, що свідки брали участь в якості понятих і в інших кримінальних провадженнях, що свідчить про їх залежність від правоохоронних органів.

Судимість або участь свідків у минулому як понятих або під час інших слідчих дій (операціях правоохоронних органів) в інших кримінальних

провадженнях – не є перепорою для їх участі як понятих у кримінальному провадженні та допиті їх як свідків.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.09.2023 у справі № 404/2409/20 (провадження № 51-2742км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>.

Освідування особи було проведено слідчим за участю оперативних працівників. Сторона захисту вказувала на недопустимість складеного протоколу, оскільки у матеріалах справи відсутній документ про залучення інших осіб.

Норми КПК не зобов'язують слідчого оформлювати окремий процесуальний документ про залучення працівників оперативного підрозділу для участі в слідчих діях, а, отже, вказаний протокол освідування із зазначених підстав не може бути визнаний недопустимим доказом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.11.2023 у справі № 731/275/19 (провадження № 51-1524км23) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115860918>.

Захисник вказував на недопустимість протоколу обшуку житла у зв'язку з тим, що підозрюваного не було запрошено для участі у проведенні обшуку.

Для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник та інші учасники кримінального провадження, тобто закон не визначає обов'язкової участі підозрюваного у проведенні обшуку, а тому підстави вважати, що відсутність підозрюваного під час проведення обшуку є порушенням його прав, відсутні.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 08.12.2022 у справі № 182/324/17 (провадження № 51-373км22) – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834117>.

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо проведення огляду та обшуку (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за 2020–2025 роки / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду д. ю. н. Антонюк Н. О. Київ, 2025. – 63 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua